

534. Jednání, které překračuje stanovenou pravomoc soudou v jakémkoliv stadiu řízení. *Abelleira v. District Court of Appeal, Third Dist.*, 17 Cal.2d 280, 109 P.2d 942, 948. Odklon soudou od zavedených a stanovených zákonných požadavků, bez ohledu na to, jak dalece se soud zjevně odklonil od formálního postupu řízení, což mělo za následek zbavení některého z ústavních práv, je „překročením pravomocí“. *Wuest v. Wuest*, 53 Cal. App.2d 339, 127 P.2d 934, 937. *Viz také* Excess jurisdiction.

Excess or surplus water. Nadbytečná voda. Voda tekoucí proudem v množství, jež přesahuje množství stanovené rozhodnutím soudou. Voda, kterou rozumně nepostrádají ti, kteří mají přednostní právo, je „nadbytečnou vodou“. *City of Alhambra*, 33 Cal.2d 908, 207 P.2d 17, 28.

Excess policy. Nadlimitní pojistka. Pojištění, jímž se stanoví, že pojistitel je povinen zaplatit pouze částku překračující pojistnou náhradu splatnou podle jiné pojistné smlouvy. *Brownsville Fabrics, Inc. v. Gulf Ins. Co.*, Tex. Civ. App., 550 S.W.2d 332, 337. *Viz také* Excess clause.

Excess profits tax. Daň z nepřiměřeného zisku. Daň ze zisků, které překračují obvyklou výši zisku podniku. Daň je obvyčejně uvalena v době ohrožení státu — např. válečného ohrožení — proto, aby se zamezilo nadměrné tvorbě zisků. Vnitrostátní kodex o příjmech (Internal Revenue Code) ukládá takovou daň obchodním společnostem (akciovým společnostem), které akumulují nepřiměřený nadbytek ze zisku, místo toho, aby jej vyplatili jako dividendy. I.R.C. (Internal Revenue Code — Daňový zákoník) § 531 a násl. *Viz* Accumulated earnings tax.

Exchange. Vyměnit; směnit. Vyměnit za protihodnotu (ekvivalent). *Kessler v. United States*, C.C.A. Pa., 124 F.2d 152, 154. Odevzdat zboží nebo poskytnout služby za něco, co má stejnou hodnotu. *Rosenberg v. State*, 12 Md. App. 20, 276 A.2d 708, 711. Odevzdání nebo převzetí jedné věci za druhou. *United States v. Paine*, D. C. Mass., 31 F. Supp. 898, 900. Smlouva, podle níž určitá věc je postoupena za úhradu převzetím něčeho jiného než peněz. *Capps v. Mines Service*, 175 Or. 248, 152 P.2d 414, 416. Vzájemné postoupení stejných úroků, jednoho úhradou za druhý. *Hale v. Helvering*, 66 App. D. C. 242, 85 F.2d 819, 821, 822. Vzájemná směna věcí, jiná než za peníze, ačkoli jedna strana může vyrovnat úhradu doplatkem v penězích. *Transakce*, při níž jedna věc, obvykle jiná než peníze nebo jejich ekvivalent, je poskytnuta výměnou za jinou věc. *Hadley Falls Trust Co. v. United States*, C.C.A. Mass., 110 F.2d 887, 891. Směna majetku za majetek nebo věc jinou než peníze. *Burger—Phillips Co. v. Commissioner of Internal Revenue*, C.C.A. Ala., 126 F.2d 934, 936. Postoupení trvalých úroků a nikoli takových, které musejí být okamžitě převedeny při splnění předběžného projektu. *Morgan v. Helvering*, C.C.A.N.Y., 117 F.2d 334, 336. Kritériem pro určení toho, zda převod je prodejem nebo směnou, je, zda je určena hodnota předmětných věcí. Jestliže cena není stanovena ani u jedné věci, jde o „směnu“. *Gruver v. Commissioner of Internal Revenue*, C.C.A.D.C., 142 F.2d 363, 366. Vzájemný převod musí být v naturálních a jakákoliv transakce, v níž peníze plní buď funkci úhrady nebo funkci základu míry, je vyloučena. *Trenton Cotton Oil Co. v. C.I.R.*, C.C.A. Tenn., 147 F.2d 33, 36. Vzájemný transfer. *Helvering v. William Flaccus Oak Leather Co.*, 313 U.S. 247, 61 S. Ct. 878, 880, 85. L. Ed. 1310; *Harwick v. Commissioner of Internal Revenue*, C.C.A. Minn., 133 F.2d 732, 737.

Obchod. Obchod zbožím, oběživem nebo cennými papíry.

Burza. Organizace, společnost nebo skupina osob, zapsaná či nezapsaná v obchodním rejstříku, která zřizuje, provozuje nebo poskytuje trh nebo zařízení pro obchodníky s cennými papíry a zahrnuje trh a zařízení spravované takovou burzou. Největší burza cenných papírů je Newyorská burza (New York Stock Exchange). Podobné burzy existují pro obchodování s komoditami; *např.* New York Commodities Exchange; Minneapolis Grain Exchange; Chicago Board of Trade. Obchod cennými papíry je kontrolován burzovní komisí (Securities and Exchange Commission); obchod komoditami komoditní komisí (Commodity Future Trading Commission).

Viz hesla Arbitration of exchange; Dry exchange; First of exchange a Owelty (*Owelty of exchange*). K *Bill of exchange*, *viz* Bill. *Viz také* Barter; Sale or exchange.

Commercial law. Obchod, v obchodním právu. Jednání, jímž jedna osoba postupuje jiné osobě jmění, které má na jistém místě, buď za sjednanou cenu nebo za cenu stanovenou obchodními zvyklostmi. Postup při stanovení vyučtování nebo při určení dluhů mezi stranami, které mají od sebe vzdálená sídla, bez použití peněz, směnou platebních příkazů, jež se nazývají směnky (bills of exchange). Platba pohledávek na různých místech směnou nebo převodem kreditní položky. Zisk z diskontu: zisk, který vzniká z námořní půjčky a je úrokem z půjčených peněz, které jsou vypůjčeny v jednom místě, aby byly vyplaceny na místě jiném s rozdílem mezi výškou půjčky a vyplacené částky, který je závislý na lhůtě a místě výplaty.

Conveyancing. Převod. Vzájemné poskytnutí stejných majetkových podílů (pozemku nebo jiné nemovitosti), jeden jako náhrada za druhý.

Like kind exchange. *Viz* Like-kind exchange.

Exchange broker. Burzovní makléř. Ten, kdo směňuje směnky vydané v jiných státech nebo na jiných místech ve stejné zemi. Ten, kdo provádí a uzavírá obchody s penězi nebo se zbožím pro jiné.

Exchange offer. Nabídka směnou. Ve dvoustranné smlouvě taková nabídka tvoří část úhrady stanovené v základní smlouvě, pokud je přijata.

Exchange rate. Směnný (devizový) kurs. Hodnota měny jednoho státu v poměru k hodnotě měny jiného státu (*např.* dolaru k libře). Cena, za jakou měna jednoho státu je převoditelná (konvertibilní) do jiného státu. *Viz také* Foreign exchange rate; Rate (*Rate of exchange*).

Exchange ratio. Směnná poměrná hodnota. Počet akcií, které nabývající společnost musí vydat nebo *směnit* za každou akcii společnosti získané sloučením.

Exchequer. Ministerstvo financí. Ministerstvo anglické vlády, v jehož působnosti je správa státních příjmů; státní pokladna.

Název prý vznikl podle kostkovaného (chequered) plátna na stole, které připomínalo šachovnici, a na němž se žetony vyznačovaly králi vyúčtované položky. 3 Bl. Comm. 44.

Viz hesla Court of Exchequer a Court of Exchequer Chamber.

Exchequer bills. Státní obligace. Akreditiv vydaný v Anglii rozhodnutím parlamentu.

Cenné papíry vydané ministerstvem financí na základě rozhodnutí parlamentu, jimiž se stát zavazuje vyplácet uvedenou částku, zvětšenou o úroky.

Exchequer division. Fiskální senát Nejvyššího soudu, v jehož působnosti bylo podle oddílu 34 Zákona o soudech z roku 1873 (judicature act), rozhodovat o věcech postoupených fiskálním soudem. Senát byl sloučen s civilním senátem (queen's bench division) v roce 1881 na základě rozhodnutí královské rady podle článku 31 tohoto zákona.

Excise lieu property tax. Daň z příjmů z pojištění. Daň z hrubého zisku vybíraná u stanovených druhů pojišťovacích společností. *United Pacific Ins. Co. v. Bakes*, 57 Idaho 537, 67 P.2d 1024, 1029.

Excise tax. Spotřební daň. Daň placená z provádění určité činnosti nebo z užívání nějaké výsady. *Rapa v. Haines*, Ohio Com. Pl., 101 N.E.2d 733, 735. Daň z domácí výroby, prodeje nebo užívání zboží nebo z výkonu určité živnosti nebo činnosti nebo daň z převodu majetku. V běžném významu pojem byl rozšířen o různé koncesní poplatky a prakticky každou daň kromě daně z příjmu (*např.* spotřební daň z alkoholických a tabákových výrobků, I.R.C. — Internal Revenue Code, Daňový zákoník — § 5001 a násl.)

Excise utterance. Výrok pronesený v rozrušení. V důkazním řízení prohlášení o překvapivé události nebo situaci, učiněné osobou, která byla rozrušena takovou událostí nebo situací. Jde o výjimku z norem o svědectví z druhé ruky. *Evid. Rule* (Federal Evidence Rule — Federální pravidla pro dokazování) 803(2); *State v. Emery*, 4 Or. App. 527, 480 P.2d 445, 447. *Viz také* Fresh complaint rule; Res gestae; Spontaneous declarations.

Exclusa. Ve starém anglickém právu stavidlo, splav; brodné, poplatek za užívání brodu.

Exclusion. Vyloučení. Odepření vstupu nebo přijetí.

V daňových předpisech odpočitatelná položka. Příjem, který je vyloučen ze zdanitelného základu na základě určitého ustanovení daňového zákoníku; *např.* dary a dědictví (I.R.C. — Internal Revenue Code, Daňový zákoník, § 102); podmíněné stipendium (I.R.C. — Internal Revenue Code, Daňový zákoník, § 117). *Srovnej* Deduction.

„Odepření vstupu“ do Spojených států znamená zabránit někomu, kdo je mimo Spojené státy nebo je za takového pokládán, vstoupit na jejich území. *Kwong Hai Chew v. Colding*, N.Y., 344 U.S. 590, 73 S. Ct. 472, 477, 97 L. Ed. 576.

Evidence. V důkazním řízení vyloučení důkazu soudem prvního stupně znamená, že soudce nepřipouští důkaz k přešetření vyšetřovatelem. *Viz také* Exclusionary Rule.

Gift tax. Vyloučení darů ze zdanitelného základu. Cena, do jejíž výše může dárce každý rok poskytnout dar, aniž by musel platit daň. I.R.C. (Internal Revenue Code — Daňový zákoník) § 2503(b).

Insurance. V pojistné smlouvě „vyloučení“ je institutem, který vyjímá pojistné krytí tam, kde by jinak nastalo. *Kansas—Nebraska Natural Gas Co., Inc. v. Hawkeye—Security Ins. Co.*, 195 Neb. 658, 240 N.W.2d 28, 31. Ustanovení ve smlouvě o pojištění, v němž se vymezují situace, události nebo osoby, na něž se pojistka nevztahuje.

Witness. Odloučení svědka. Při výslechu svědků soudce může za určitých okolností odloučit svědky od sebe a žádat, aby byli od sebe odděleni až do doby, než budou před soudem vypovídat.

Exclusionary hearing. Předběžné vyloučení důkazů. V předběžném řízení (slyšení) soudce přezkoumává, zda tvrzení o nezákonně získaných důkazech je pravdivé a určí, zda takový důkaz lze připustit k soudnímu projednávání. *Viz* Fed. R. Crim. P. (Federal Rules of Criminal Procedure — Federální pravidla pro trestní řízení) 12(b)(3). *Viz také* Exclusionary Rule.

Exclusionary Rule. Pravidlo vyloučení nezákonně získaného důkazu. Podle tohoto principu důkaz, který byl získán neoprávněnou prohlídkou a konfiskací, která je Ústavou USA zakázána, je nezákonně získaným důkazem, kterého nelze proti žalovanému před soudem použít. Podle tohoto pravidla důkaz, který byl získán nepřiměřenou prohlídkou nebo konfiskací, je vyloučen a není přípustný podle 4. Dodatku k Ústavě USA. Pravidlo se aplikuje ve všech státech USA. *Mapp v. Ohio*, 367 U.S. 643, 81 S. Ct. 1684, 6 L. Ed.2d 1081.

„Výjimka dobré víry“ z pravidla vyloučení nezákonně získaného důkazu znamená, že takový důkaz není tímto pravidlem vyloučen, jestliže byl odhalen vyšetřovateli jednájícími v dobré víře a v rozumném, byť mylném, přesvědčení, že k takovému jednání byli oprávněni. *United States v. Leon*, 468 U.S. 897, 104 S. Ct. 3405, 82 L. Ed.2d 677. Tato výjimka připouští, že vyšetřovatelé, kteří jednali v objektivní dobré víře, mají právo se spoléhat na soudcovo stanovisko, že existoval zásadní důvod pro objevení pravděpodobné příčiny. *State v. Murphy*, Mo. App., 693 S.W.2d 255, 266.

Viz také Counsel, right to; Escobedo Rule; Fruit of poisonous tree doctrine; Good faith exception to exclusionary rule; Illegally obtained evidence; Independent source rule; Inevitable discovery rule; Miranda Rule; Motion to suppress; Suppression hearing; Suppression of evidence.

Exclusionary zoning. Vynětí z místní (oblastní) působnosti. Druh nařízení, jímž se vylučují určité skupiny osob nebo druhů činností z daného obvodu nebo určité oblasti. *Viz také* Zoning.

Exclusive. Výlučný. Týkající se samotného subjektu, nezahrnující, nepřipouštějící nebo nevztahující se na žádný jiný. Jediný. Výhradní; vylučující zásah nebo účast; patříci jediné osobě. Kromě všech ostatních, bez účasti jiných. *People on Complaint of Samboy v. Sherman*, 158 N.Y. S.2d 835, 837.

Exclusive agency. Výhradní prodej. Udělení výhradního práva zástupci prodávat na určitém trhu nebo v určité oblasti. Smlouva o „výhradním prodeji“ věci se obvykle interpretuje nikoli jako úkon vylučující ze soutěže principála (majitele věci, podniku), ale jako úkon vylučující jeho právo ustanovit jiného zástupce k výkonu stejné činnosti. Udělení „výhradního zastoupení k prodeji“ je výhradní právo prodávat výrobky velkoobchodce na určitém území, obvykle definované jako právo zamezující v jakékoliv podobě soutěži v dané oblasti. *Navy Gas & Supply Co. v. Schoech*, 105 Colo. 374, 98 P.2d 860, 861.

Exclusive agency listing. Smlouva o termínovaném výhradním prodeji nemovitosti. Smlouva uzavřená mezi vlastníkem nemovitosti a komisionářem, již se vlastník zavazuje zaplatit komisionářskou odměnu komisionáři tehdy, je-li nemovitost prodána ve stanovené lhůtě, bez ohledu na to, zda komisionář prodej zprostředkoval nebo ne. *Carlson v. Zane*, 261 Cal. App.2d 399, 67 Cal. Rptr. 747, 749. *Viz také* Exclusive right (*Exclusive right to sell*); Listing.

Exclusive agent. Výhradní prodejce. Prodejce, který má výhradní právo prodeje na určitém trhu nebo v určité oblasti. *Viz také* Exclusive agency.

Exclusive contract. Smlouva o výhradní koupi a výhradním prodeji. Smlouva, již se strana zavazuje prodávat nebo kupovat pouze od jedné osoby podle jejich vlastních požadavků. *Viz* Entire output contract; Exclusive dealing arrangements.

Exclusive control. Plná kontrola (vláda). Základní podmínkou pro uplatnění doktríny *res ipsa loquitur* (věc mluví sama za sebe) je to, že osoba, která má být obviněna, má „plnou kontrolu“, tzn. že žádná jiná fyzická nebo jiná osoba neměla nástroj, jenž způsobil újmu, pod svou kontrolou. *Mahowald v. Minnesota Gas Co.*, Minn., 344 N.W.2d 856, 862. Podle tohoto pravidla, jestliže je prokázáno, že věc byla v moci obžalovaného nebo jeho podřízených a nehoda je takového charakteru, že za obvyklých okolností k ní nedochází, jestliže ti, kteří mají věc ve své kontrole o ni náležitě pečují, jde o příměřený důkaz neexistence vysvětlení, pro to, že nehoda vznikla z nedostatečné péče. *Mack v. Reading Co.*, 377 Pa. 135, 103 A.2d 749, 751. *Viz také* Res (*Res ipsa loquitur*).

Exclusive dealing arrangements. Smlouva o výhradní koupi. Druh vertikálního smluvního závazku, na jehož základě kupující strana souhlasí s nákupem všech svých potřeb ohledně určitého výrobku u prodávající strany — *tzn.* kupující souhlasí s tím, že nebude kupovat stejné zboží u jiného prodávajícího. Podle *common law* obecně dohody o výhradním obchodování s jedním prodávajícím nebo kupujícím. Podle zákonů — *Sherman Act*, *Clayton Act* a *Federal Trade Commission Act* — byly takové smlouvy obvykle nezákonné. *Viz také* Requirement contract.

Exclusive franchise. *Viz* Exclusive agency.

Exclusive jurisdiction. Výlučná příslušnost. Právo, kterou soud vykonává v rozhodování o žalobě nebo o osobě a která vylučuje pravomoc všech jiných soudů. Ten orgán, kterému přísluší zahájit řízení o žalobě, neboť žádný jiný orgán nemá pravomoc jednat o žalobě a rozhodovat o ní. Například, podle znění zákona žalobní návrhy podle zákona o směnkách (*Securities Exchange Act*) musí být podány u federálního obvodního soudu.

Exclusive and concurrent jurisdiction. Výlučná a konkurující příslušnost. Federální soudy mají originární a výlučnou pravomoc rozhodovat o některých žalobních návrzích (*např.* o sporech mezi dvěma nebo více státy) a konkurující příslušnost se soudy jednotlivých států (*např.* o žalobách mezi občany různých států).

Exclusive license. Výlučná licence. Výlučné právo udělené držitelem patentu jeho uživateli (*licensee*) k užívání, výrobě a prodeji patentovaných výrobků. Koncese. Povolení k činnosti a smlouva o tom, nevydat povolení nikomu jinému k výkonu stejné činnosti. *Overman Cushion Tire Co. v. Goodyear Tire & Rubber Co.*, C.C.A. N.Y., 59 F.2d 998, 999. Koncese, kterou se *concessionář* zavazuje, že nerozšíří obsah jiných již udělených koncesí nebo že nezvýší počet koncesí, je „výlučnou koncesí“. *Mechanical Ice Tray Corporation v. General Motors Corporation*, C.C.A.N.Y., 144 F.2d 720, 725. *Viz také* Exclusive agency; License.

Exclusive licensee. Výlučný uživatel licence. Ten, komu bylo uděleno právo a povolení užívat, vyrábět

a prodávat patentovaný výrobek. *Deitel v. Chisholm*, C.C.A.N.Y., 42 F.2d 172, 173. Ten, kdo má výlučné právo užívat patentovanou metodu a zařízení na stanoveném území. *Paul E. Hawkinson Co. v. Carnell*, C.C.A. Pa., 112 F.2d 396, 398.

Exclusive listing. *Viz* Exclusive agency listing.

Exclusively. Výlučně, výhradně. Kromě jiných; jedině; pouze; podstatně všechno nebo z větší části. S vyloučením všech ostatních; bez připuštění účasti jiných; vylučujícím způsobem. *Standard Oil Co. of Texas v. State, Tex. Civ. App.*, 142 S.W.2d 519, 521, 522, 523.

Exclusively used. Výlučně užívaný. Fráze z ustanovení vyjímajícího majetek, užívaný výlučně k náboženským obřadům, ke školním potřebám nebo čistě dobročinným účelům, ze zdanitelného základu. Týká se majetku sloužícího ke zmíněným účelům prvotně a bezprostředně a nikoli majetku určeného druhotným a nahodilým užitím. *Salvation Army v. Hoehn, Mo.*, 354 Mo. 107, 188 S.W.2d 826, 830.

Exclusive ownership. Výlučné vlastnictví. Vlastnictví, které není zatíženo žádným jiným právním titulem nebo nárokem podle ekvity. *Viz* Fee simple.

Exclusive possession. Výlučná držba. Výlučná držba osoby, která má vydržovací právo (*adverse possession* — vydržení práva k nemovitosti), znamená, že tato osoba musí prokázat, že má pozemek ve svém výlučném panství a užívá ho ke svému prospěchu a užitku a ne ve prospěch jiného. *W.T. Carter & Bro. v. Holmes*, 131 Tex. 365, 113 S.W.2d 1225, 1226. Držba může být výlučná v tom, že opravňuje držitele k vydržení bez ohledu na to, že pozemek je objektem služebnosti strany bez vlastnického titulu k pozemku. *Young v. City of Lubbock, Tex. Civ. App.*, 130 S.—W.2d 418, 420. *Viz také* Adverse possession.

Exclusive right. Výlučné právo. Právo, které může vykonávat pouze *cessionář* a které je jiným odepřeno.

Exclusive right to sell. Smlouva o výhradním prodeji nemovitosti zakazuje vlastníku prodat jeho majetek, buď jemu samému nebo za pomoci jiného zprostředkovatele bez právních následků, jestliže majetek byl zadán na prodej původnímu zprostředkovateli. *Foltz v. Begnoche*, 222 Kan. 383, 565 P.2d 592, 595. *Viz* Exclusive agency listing.

Exclusive use. Výlučné užití. V souvislosti s registrací obchodní značky znamená výlučné používání nejen určité značky, ale také jakéhokoli jiného označení, které by bylo svou podobou klamavé. *McKesson & Robbins v. Charles H. Phillips Chemical Co.*, C.C.A. Conn., 53 F.2d 1011.

Výlučné užívání, jakožto podstatný prvek nabytí práva služebnosti vydržením, neznámá, že výkon práva závisí na užívání práv jiných, ale že právo věc užívat může být rozděleno mezi vlastníka služebnosti a uživatele. *White v. Wheatland Irr. Dist., Wyo.*, 413 P.2d 252, 260.

Ex colore. Podle barvy; pod barvou (*čeho*); pod záminkou, zdáním nebo pod rouškou (*čeho*); Tedy, *ex colore officii* — pod rouškou funkce.

Ex comitate. Ze zdvořilosti.

Excommungement. Exkomunikace (*excommunicatio*, *viz* *heslo*). Vypovězení.

Ex commodato. Z výpůjčky. Pojem užívaný ve starém anglickém právu o nároku ze žaloby o půjčku (*commodatum*).

Excommunication. Exkomunikace, vypovězení. Rozsudek církevního soudu o trestu za porušení norem, jež spadají do jeho rozhodovací pravomoci. Exkomunikace je dvojího charakteru: (1) Mírnější exkomunikace, jež je vyloučením obžalované strany z přijímání svátostí; (2) závažnější exkomunikace, jež je vyloučením obžalované strany ze společenství všech křesťanů. Dříve byla exkomunikovaná osoba zkrácena na svém občanském statusu. Nemohla být členem poroty nebo svědčit před soudem; nemohla ani podat žalobu o navrácení půdy nebo peněz, které jí patřily. Takové tresty byly v Anglii zrušeny zákonem krále Jiřího III., St. 53 Geo. III, c. 127. Exkomunikace je stále pokáráním podle kanonického práva. *Viz* Canons 1331—1335 (Code, 1983).

Excommunicato capiendo. Příkaz k zadržení exkomunikovaného. V církevním právu příkaz kancléřského soudu šerifovi, vydaný na základě biskupského potvrzení o tom, že obžalovaný byl exkomunikován, k zadržení a uvěznění obžalovaného. Příkaz se opět zasílal královskému soudu.

Excommunicato deliberando. Příkaz k propuštění exkomunikovaného. Ve starém anglickém právu soudní příkaz šerifovi k propuštění exkomunikovaného z vězení na základě potvrzení biskupa, že se podrobil pravomoci církevního soudu.

Excommunicato interdicatur omnis actus legitimus, ita quod agere non potest, nec aliquem convenire, licet ipse ab aliis possit conveniri. Exkomunikovanému jsou zakázány veškeré právní úkony; tudíž nemůže činit právní úkony ani nikoho žalovat, může však být žalován jinými.

Excommunicato recapiendo. Příkaz k novému zadržení exkomunikovaného. Soudní příkaz nařizující, aby osoby, které byly pro svou zatvřelost uvrženy do vězení, ale byly nezákonně osvobozeny dříve, než jim byla vyřčena výstraha k poslušnosti vůči církvi, byly vyhledány, znovu zadrženy a uvězněny.

Ex comparatione scriptorum. Ze srovnání listin nebo písemností. Užívá se v důkazním právu.

Ex concessis. Z udělené nemovitosti. Podle toho, co již bylo uděleno.

Ex consulto. Podle rady nebo rozvahy.

Ex continenti. Okamžitě; nepřerušovaně nebo bez přestávky; nedržlivě. Pojem občanského práva.

Ex contractu. Ze smlouvy, smluvní. Jak podle kontinentálního práva, tak podle *common law* se právní nároky a právní důvody žaloby dělí na dvě skupiny, — na ty, které vznikají *ex contractu* (ze smlouvy), a na ty, které vznikají *ex delicto* (z porušení práva). 3 Bl. Comm. 117. Tam, kde právní důvod žaloby vzniká z porušení slibu uvedeného ve smlouvě, žaloba vyplývá „ze smlouvy“ (*ex contractu*), avšak tam, kde vzniká z porušení povinnosti vyplývající ze smlouvy, jde o právní důvod „pro porušení práva“ (*ex delicto*). *Eads v. marks*, 39 C.2d 807, 249 P.2d 257, 260. *Viz také* Ex delicto.

Exculpate. Zprostit viny. Výrazu se používá ve významu ospravedlnění. *State v. Langdon*, 46 N.M. 277, 127 P.2d 875, 876.

Exculpatory. Zprošťující viny. Očišťující nebo směřující k očištění z domnělé viny; ospravedlňující. *Baird v. State*, 246 S.W.2d 192, 195. *Viz* Exculpatory statement or evidence. *Srovnej* Incriminate.

Exculpatory clause. Zprošťující ustanovení. Smluvní ustanovení, kterým se jedna ze stran zprošťuje právní odpovědnosti za své protiprávní jednání. Ustanovení, které chrání stranu před právní odpovědností vznikající zejména z nedbalosti; takové ustanovení je obvyklé ve smlouvách o pronájmu, smlouvách o svěřenství (*trust*). Takové ustanovení ve prospěch *beneficiáře* *trustu* ze závěti znamená, že *beneficiář* je oprávněn k úkonům, které ho zprošťují viny, jestliže byly učiněny v dobré víře. *In re Wacht' s Estate, Sur.*, 32 N.Y.S.2d 871, 897.

Exculpatory statement or evidence. Zprošťující prohlášení nebo důkaz. Prohlášení nebo důkaz, který směřuje k ospravedlnění, omluvě nebo očištění obžalovaného z domnělé viny nebo přestupku. *State v. Cobb*, 2 Ariz. App. 71, 406 P.2d 421, 423. Prohlášení odporující zájmům toho, kdo je činí, jež naznačují, že obžalovaný není odpovědný za spáchání obžalobou uváděných trestných činů. *U.S. v. Riley, C.A.Iowa*, 657 F.2d 1377, 1385. Tento důkaz, který nepodstatným způsobem naznačuje, že obžalovaný je nevinný ve spáchání trestných činů uvedených v obžalobě, se liší od důkazu, který, ačkoli příznivý pro obžalovaného, je pouze vedlejší nebo nedůvěryhodný. *Com. v. Jeter*, 273 Pa. Super. 83, 416 A.2d 1100, 1102. Pro účely použití pravidla omezujícího stát vyloučit *potencionální zprošťující důkazy*, jde o důkaz, který očišťuje nebo směřuje k očištění obžalovaného z domnělé viny. *Gibson v. State*, 110 Idaho 631, 718 P.2d 283, 285. *Srovnej* Incriminating evidence.

Ex curia. Mimo soud; vně soudu.

Excusable. Ospravedlnitelný. Připouštějící omluvu nebo prominutí. Omluvitelný, prominutelný, přípustný. *Tyler v. Cowen Const., Inc.*, 216 Kan. 401, 532 P.2d 1276, 1281. Tak jak je pojem používáno v právní terminologii, znamená, že dané jednání nebo opomenutí je protiprávní, nezákonné nebo že má za následek újmu nebo poškození obviněné osoby, ale že průvodní okolnosti jednání byly takové, že zakládají proto právní důvod „omluvitelnosti“, což je důvod pro upuštění od potrestání, od právní odpovědnosti nebo jiného následku, k němuž by jinak vedlo. *Viz* Justification; Legal excuse.

Excusable assault. Ospravedlnitelné ublížení na zdraví. Ublížení způsobené náhodou nebo neštěstím při zákonném jednání zákonnými prostředky, s náležitou opatrností a bez nezákonného úmyslu. *People v. O'Connor*, 82 App. Div. 55, 81 N.Y.S. 555. *Viz* *např.* Self—defense.

Excusable homicide. *Viz* Homicide.

Excusable neglect. Ospravedlnitelné opomenutí. V soudním řízení, zejména v souvislosti se zrušením rozhodnutí proti straně na základě „ospravedlnitelného opomenutí“ to znamená neprovedení řádných úkonů v řádném čase nikoli pro lhostejnost, nepozornost nebo vědomou nedbalost k soudnímu řízení ze strany sporu, ale v důsledku neočekávaných nebo nevyhnutelných překážek nebo náhod, nebo v důsledku spoléhání se na péči a opatrnost právního zástupce nebo na sliby učiněné odpůrcem. V souladu s procesními předpisy (*např.* Federálními pravidly pro civilní řízení, *Federal Rules of Civil Procedure* 6(b)) soud může svolit k tomu, aby některý úkon byl proveden po uplynutí lhůty, během níž měl být podle předpisů proveden, jestliže nečinnost byla důsledkem „ospravedlnitelného opomenutí“. Frázi lze rozumět tak, že jde o jednání přiměřeně opatrné osoby za stejných okolností. *Conlan v. Conlan, Ky.*, 293

S.W.2d 710, 712. Pro účely podání návrhu na zrušení rozhodnutí soudu „ospravedlnitelným opomenutím“ je opomenutí, kterého se mohla dopustit přiměřeně opatrná osoba za takových okolností. Hollings—worth v. American Finance Corp., 86 Wis.2d 172, 271 N.W.2d 872, 878.

Excusat aut extenuat delictum in capitalibus quod non operatur idem in civilibus. Ospravedlnit porušení práva v řízení o hrdelním trestném činu může to, co by nezpůsobilo stejnou újmu podle občanského práva.

Excusatio. Ospravedlnění. V občanském právu omluva nebo důvod, který zprošťuje odpovědnosti za porušení nějaké povinnosti nebo závazku.

Excusator. Obhájce. Ve starém anglickém právu ten, kdo omlouvá. Ve starém německém právu obhájce je ten, kdo zcela popírá žalobní nárok.

Excusatur quis quod clameum non opposuerit, ut si toto tempore litigii fuit ultra mare quacunqu occasione. Ospravedlněn je ten, kdo nepředložil nárok, jestliže po celou dobu, kdy ho měl předložit, byl z jakéhokoliv důvodu za mořem.

Excuse. Omluva, ospravedlnění. Důvod uváděný pro vykonání nebo nevykonání něčeho. Záležitost, která je domnělým důvodem pro zproštění nebo vynětí z nějaké povinnosti nebo závazku. To, co je předloženo jako omluva nebo námitka zmírňující vinu nebo jako nenáležitě chování. Jde o takovou námitku nebo prohlášení obžalovaného, které vyplývá z faktického stavu a opírá se o skutkovou podstatu činu. *Viz také* Defense.

Excuss. Zajmout a zadržet na základě zákona.

Excussio. Vyčerpání všech právních prostředků. V občanském právu vytrvalé uplatňování právních nároků vůči dlužníkovi. Vyčerpání právních prostředků proti hlavnímu dlužníkovi před uchýlením se k zajištění pohledávky. Přeneseně „diskuse“ (*viz heslo*).

Ex debito justitiae. Ze spravedlnosti. Z dluhu vůči spravedlnosti; v souladu s požadavky spravedlnosti; podle práva; jako věc práva. Opak výrazu *ex gratia* — z milosti (*viz heslo*). 3 Bl. Comm. 48, 67.

Ex defectu sanguinis. Z nedostatku krve; z toho důvodu, že nežijí potomci.

Ex delicto. Z porušení práva. Pro ublížení na zdraví, pro přeštek, pro trestný čin, nebo pro zneužití. Jak podle kontinentálního práva, tak podle common law se právní odpovědnost a právní důvody žaloby dělí na dvě skupiny — na ty, které vyplývají ze smlouvy, *smluvní (ex contractu)*, a na ty, které vyplývají z porušení práva (*ex delicto*). Ty, které vyplývají z porušení práva, pramení nebo se zakládají na spáchané křivdě nebo ublížení na zdraví, např. jako úmyslný zásah do cizího práva (trespass), neoprávněné odnětí věci (replevin), neoprávněné přisvojení nalezené věci (trover). *Viz také* Ex contractu.

Tam, kde právní důvody žaloby vyplývají z porušení smlouvy stanoveného smlouvou, zakládá se žaloba na „porušení smluvního závazku“ (*ex contractu*), ale tam, kde vyplývá z porušení povinnosti stanovené smlouvou, jde o žalobu založenou na „porušení práva“ (*ex delicto*). Eads v. Marks, 39 Cal.2d 807, 249 P.2d 257, 260.

Ex delicto non ex supplicio emergit infamia. Ztráta cti vyplývá z trestného činu, nikoli z potrestání.

Ex delicto trusts. Protiprávní společností (trusty). Trusty, které jsou zřízeny pro nezákonné účely. Nejobvykle-

šími jsou trusty vznikající proto, aby zabránily věřitelům vymáhat jejich nároky z majetku zřizovatele.

Ex demissione. Z převodu držby, (obvykle zkracováno *ex dem.*). Fráze tvořící část titulu zastaralé žaloby o znovunabytí držby k nemovitosti (action of ejectment).

Ex directo. Přimo; okamžitě.

Ex diuturnitate temporis, omnia praesumuntur solemniter esse acta. S odstupem času se o všech věcech má za to, že byly provedeny řádně.

Ex dividend. Bez dividend. Nabyvatel akcie prodávané jako akcie bez dividend (*ex-dividend*) nezískává nově přiznané dividendy. Týká se akcie v době, kdy přiznaná dividenda se stává majetkem osoby, která vlastnila akcii k zapsanému datu. Datum výplaty následuje po datu vyznačeném na akcii bez dividend. Jestliže je akcie prodána bez dividend, prodávající, nikoli kupující, má právo na budoucí dividendy, které byly přiznány, avšak nikoli vyplaceny. Datum vyznačené na akcii bez dividend je předmětem dohody nebo zvyklostí stanovených burzou cennými papíry. První den jsou akcie obchodovatelné bez práva na příjem z dividend a cena obvykle bude nižší přibližně o výši dividend. Takové akcie se často označují jako akcie „obchodovatelné bez dividend“ (*trading ex dividend*).

Ex-dividend date. Datum bez dividend. Datum, od něhož právo na nově ohlášené dividendy nepřechází s prodejem akcie.

Ex dolo malo. Podvodně; z klamavého nebo protiprávního jednání. Fráze používaná o závazcích a žalobních důvodech založených na podvodu nebo jiném protiprávním jednání.

Ex dolo malo non oritur actio. Z podvodu nevzniká žaloba; podvod nikdy nezakládá právo na žalobu. Žádný soud neposkytne pomoc osobě, která opírá svou žalobu o nemorální nebo nezákonné jednání.

Ex donationibus autem feoda militaria vel magnum serjeantium non continentibus oritur nobis quoddam nomen generale, quod est socagium. Udělené pozemky, které se netýkají léna za službu ve válce nebo za manské služby, obecně označujeme jako „selské léno“ (*socage*).

Exeat. Biskupské povolení. Povolení, které uděluje biskup knězi k opuštění diecéze; také obecně povolení k odchodu. K Ne exeat *viz heslo*.

Execute. Splnit; provést; podepsat; vykonat; učinit; uskutečnit podle příkazu; vyplnit podle objednávky nebo jejího účelu. Učinit všechny nutné náležitosti, jako např. vyhotovit a podepsat smlouvu nebo podepsat a doručit směnku. *Viz také* Execution.

Executed. Splněný; uvedený v platnost; vyhotovený nebo provedený; podepsaný; mající okamžitý účinek; nyní platný (stávající) nebo přítomný; postupující okamžitě práva nebo držbu. Úkon nebo jednání směřující k dohotovení. Pojem navozuje myšlenku, že nezbývá nic, co je třeba učinit. Opak *nesplněného (executory)*. *Viz také* Executory.

Executed consideration. Provedený záměr. Záměr, který je zcela splněn. Provedení úkonu nebo vyplacení ceny před uzavřením dohody.

Executed contract. Splněná smlouva. Smlouva, která byla oběma stranami dodržena a splněna. Jestliže je smlouva splněna zčásti, jde o částečné plnění (*executo-*

ry); jestliže je splněna ve všech částech, jde o celé plnění. *Viz také* Contract; Executed oral agreement; Executory contract.

Executed estate. Splněná majetková práva. *Viz* Estate.

Executed fine. Odstupné. Odstupné na základě *sur cognizance de droit, come ceo que il ad de son done*, resp. odstupné na základě soudem uznaného práva toho, komu se právo přiznává (*cognizee*), jako odstupné, které získal darem od odstupce nemovitosti (*cognizor*). V Anglii zrušeno zákonem 3 & 4 Wm. IV, c. 74.

Executed gift. *Viz* Gift.

Executed note. Vyhotovená směnka. Vlastní směnka, (úpis), která byla podepsána a doručena.

Executed oral agreement. Splněná ústní dohoda. Ústní dohoda je „splněná“ až poté, co obě strany splnily zcela své závazky. Walther v. Occidental Life Ins. Co., 40 Cal. App.2d 160, 104 P.2d 551, 554.

Executed remainder. *Viz* Remainder.

Executed sale. *Viz* Sale.

Executed trust. *Viz* Trust.

Executed use. *Viz* Use.

Executio. Lat. Výkon. Vyhotovení nebo provedení věci; celé nebo podrobné provedení věci; řízení nebo správa. Podle staré soudní praxe exekuce (výkon rozhodnutí soudou); konečná fáze v řízení o žalobě.

Executio bonorum. Správa majetku. Ve starém anglickém právu, správa majetku. *Ad ecclesiam et ad amicos pertinebit executio bonorum* — správa majetku zesnulého patří církvi a jeho přátelům.

Executio est executio juris secundum iudicium. Exekuce (výkon rozsudku) je výkon práva podle rozsudku soudou.

Executio est finis et fructus legis. Exekuce (výkon rozsudku) je vyústěním a plodem práva.

Executio juris non habet injuriam. Výkon práva nepůsobí újmu.

Execution. Výkon. Provedení úkonu nebo jednání směřující k provedení úkonu. Northwest Steel Rolling Mills v. Commissioner of Internal Revenue, C.C.A. Wash., 110 F.2d 286, 290. Vyplnit. Uvést v platnost. Vyhotovení, splnění nebo dokončení něčeho nebo uvedení v činnost a účinnost.

Vyhotovení smlouvy. Zahrnuje provedení všech úkonů, které jsou potřebné k tomu, aby smlouva byla jako právní listina platná, a pojem navozuje myšlenku, že nezbývá nic, co je třeba učinit pro to, aby smlouva byla platná a účinná. Travelers Ins. Co. v. Chicago Bridge & Iron Co., Tex. Civ. App., 442 S.W.2d 888, 895.

Výkon rozhodnutí na peněžní plnění. Výkon rozhodnutí je postupem soudou při vymáhání plnění rozsudku, obvykle konfiskací a prodejem dlužníkovy majetku. *Viz Writ of execution, níže*.

Druh soudního řízení, v němž státní zmocněnec (obvykle šerif) je oprávněn daným soudním nařízením konfiskovat a prodat tolik z dlužníkovy z exekuce nevytáhného majetku, kolik je třeba k uspokojení rozsudkem stanovené pohledávky. Postup provádění nařízení stanovených dekretem nebo rozsudkem. Foust v. Foust, 47 Cal.2d 121, 302 P.2d 11, 13.

Výkon trestu. V trestním právu pojem odkazuje na výkon trestu smrti.

Body execution. Předvedení. Nařízení soudu, kterým se ukládá předvést obžalovaného nebo dlužníka; obecně předvedení před soud k zaplacení dluhů. Zatykač představiteli státního orgánu.

Writ of execution. Nařízení výkonu exekuce. Nařízení vydané soudem, který vede záznam o dlužích obžalovaného vůči žalobci, v němž se soudnímu zmocněnci ukládá zabrat majetek obžalovaného na uspokojení pohledávky. Dokud soud nerozhodne jinak, výkon rozsudku na peněžní plnění je formou nařízení výkonu exekuce (*writ of execution*). Fed. R. Civil P. (Federal Rules of Civil Procedure — Federální pravidla pro civilní řízení) 69. Nařízení výkonu exekuce je psaná žádost soudnímu vykonavatelovi k provedení výkonu rozsudku soudou. Miami Motor Sales v. Singleton, Ohio Mun., 94 N.E.2d 819, 822. Rozhodnutí soudou v občanském řízení, zmocňujícím šerifa nebo jiného kompetentního úředníka k provedení soudního rozhodnutí ve prospěch vítězné strany.

K heslu *Testatum execution, viz* Testatum. *Viz také* Alias execution; Attachment execution; Dormant execution; General execution; Judgment execution; Junior execution; Lien execution; Special execution.

Execution creditor. *Viz* Creditor.

Executione facienda in withernamium. Druh soudního příkazu. Příkaz, kterým se ukládá zadržet dobytek osoby, která jej jinému odvedla do jiného správního obvodu (hrabství), takže šerif nemůže podat žalobu na vrácení neprávem odňaté věci (*replevin*).

Executione iudicii. Příkaz vyššího soudou nižšímu. Příkaz, v němž se žádá soud nižší instance o výkon rozsudku nebo o sdělení rozumného důvodu pro odložení výkonu.

Executioner. Popravčí, kat. Ten, kdo vykonává trest smrti.

Execution lien. Exekuce zadržovacího práva k nemovitosti. Oprávnění k exekuci může být zřízeno exekučními orgány k zadržení nemovitosti, na základě registrace a potvrzení (*certificate levy*) o výkonu exekuce vystaveném příslušným orgánem okresu (hrabství), v němž se nemovitost nachází. Reconstruction Finance Corporation v. Maley, C.C.A. Ill., 125 F.2d 131, 135.

Execution of instrument. Vykonání právního úkonu vyžadujícího písemnou formu. Vyhotovení listiny, včetně podpisu a doručení. Vyhotovení zahrnuje provedení všech potřebných úkonů tak, aby listina byla úplná a aby byla platná a účinná. Northwest Steel Rolling Mills v. Commissioner of Internal Revenue, C.C.A. Wash., 110 F.2d 286, 290. Vyhotovení písemné smlouvy zahrnuje podepsání, nepodmíněné doručení zavazující se strany a přijetí na straně příjemce. Coen v. American Surety Co. of New York, C.C.A. Mo., 120 F.2d 393, 397.

Execution of judgment or decree. *Viz* Execution.

Execution parée. Notářská exekuce. Ve francouzském právu právo věřitele potvrzené státním notářem okamžitě, bez obsílky a vyzvání, konfiskovat majetek dlužníka a jeho prodej, z jehož výtěžku by se vyrovnaly pohledávky věřitele. Notářská exekuce vyžaduje souhlas dlužníka s řízením (*confession of judgment*). Obsahem není nepodobná příkazu právnímu zástupci (*warrant of attorney*).

Execution sale. Exekuční prodej. Prodej majetku (nemovitosti) soudcem nebo jiným soudním vykonavatelem na základě soudního nařízení o exekuci na majetek dlužníka. *Viz také* Judicial sale.

Executive. Orgán výkonné moci, exekutiva. Orgán rozdíl od orgánů zákonodárné a soudní moci. Výkonný orgán je orgánem pověřeným důsledně uvádět zákony do života a zabezpečovat jejich řádné dodržování. *Viz také* Executive department; Executive powers.

Vrcholný představitel exekutivy. Pojmu „executive“ se používá k neosobnímu označení prezidenta USA nebo guvernéra členského státu USA. Výkonný ředitel společnosti. Termínu „executive“ se také používá k označení funkce vyšších funkcionářů, zejména obchodních společností. *Viz také* Executive employees.

Executive administration, or ministry. Orgán státní správy nebo ministerstvo. V Anglii politický termín používaný k označení vyšších (ústavně) odpovědných funkcionářů, kteří řídí nejvyšší orgány státní správy monarchie.

Executive agency. Orgán státní správy. Správní orgán, jehož činnost je upravena zákonem a jehož smlouvy jsou přezkoumatelné soudem. *W.B. Fishburn Cleaners Inc. v. Army & Air Force Exchange Service, D. C. Tex., 374 F. Supp. 162, 165.*

Executive agreement. Prezidentská smlouva. Mezinárodní smlouva uzavřená prezidentem USA bez schválení Senátem USA (tak jako to je u jiných mezinárodních smluv), ze které mohou pro USA vyplývat mezinárodněprávní závazky pro USA. *United States v. Belmont, 301 U.S. 324, 57 S. Ct. 758, 81 L. Ed. 1134.* Prezidentská smlouva má větší právní sílu než zákony jednotlivých států, které jsou s ní v rozporu. Přestože neexistuje ústavněprávní vymezení takových prezidentských smluv, jejich ústavnost vyplývá z dlouhodobé tradice. *United States v. Belmont, 301 U.S. 324, 57 S. Ct. 758, 81 L. Ed. 1134.*

Executive capacity. Výkonná pravomoc. Pravomoc se vztahuje na aktivní účast na kontrole, dozoru a řízení podniku (obchodní společnosti. *Arkansas Amusement Corporation v. Kempner, C.C.A. Ark., 57 F.2d 466, 473.*

Executive clemency. Právo (prezidenta) udělit milost. Pravomoc hlavy státu (*tj.* prezidenta nebo guvernéra) udělit milost nebo změnit rozsudek soudu v trestní věci, jako např. zmírnit trest smrti na trest odnětí svobody na doživotí. Art. II, § 2, U.S. Const. (Článek II, odd. 2 Ústavy USA). *Viz také* Clemency.

Executive committee. Výkonný výbor. V obchodní společnosti orgán, který přímo řídí společnost v době mezi zasedáními rady ředitelů; obvykle se skládá z vyšších funkcionářů společnosti a z ředitelů.

Executive department. Ministerstvo. Orgán vlády, který provádí zákony vydané zákonodárným sborem. Prezident je vrcholným představitelem výkonné moci v USA a guvernér je vrcholným představitelem výkonné moci členského státu USA. Výrazu se používá pro označení orgánu výkonné moci jako orgánu odlišného od orgánu moci soudní a zákonodárné. *Viz Art. II, U.S. Const. (Článek II. Ústavy USA).*

Executive employees. Řídící pracovníci. Osoby, jejichž pracovní povinnosti zahrnují určitý výkon řídicích pravomocí, skutečné řízení práce jiných zaměstnanců. Osoby, jejichž pracovní povinnosti se týkají aktivní účasti na kontrole, dozoru a řízení obchodní společnosti nebo osoby, které spravují obchodní záležitosti nebo které řídí, nařizují, vykonávají nebo udílejí příkazy. *Steiner v. Pleasantville Constructors, 181 Misc. 798, 46 N.Y.S.2d 120, 123.* Výraz řídící pracovník zahrnuje funk-

ci dohledu, dozoru nebo kontroly podřízených zaměstnanců. *Ralph Knight, Inc. v. Mantel, C.C.A. Mo., 135 F.2d 514, 517.*

Executive officer. Státní zaměstnanec, zaměstnanec státní správy. Zaměstnanec ministerstva; úředník, který má pravomoc vykonávat zákony; ten, jehož povinností je dbát na provádění a dodržování zákonů. *Petzak v. Graves, 33 Wis.2d 175, 147 N.W.2d 294, 297.* Státní činitelé, kteří nejsou ani soudci ani zákonodárci, jsou zaměstnanci státní správy. *Spivey v. State, 69 Okl. Cr. 397, 104 P.2d 263, 277.* Představitel výkonné moci. Ten, kdo vykonává řídicí nebo kontrolní funkci, řídí obchodní společnost nebo její část a vymezuje povinnosti a práci podřízených zaměstnanců. Prezident a viceprezident akciové společnosti jsou jejich výkonnými činiteli (orgány). *Emmerglick v. Philip Wolf, Inc., C.C.A.N.Y., 138 F.2d 661, 662.*

Executive order. Nařízení prezidenta. Nařízení nebo dekret vydaný prezidentem, USA nebo jiným prezidentem zmocněným orgánem státní správy, kterým se vykládá, provádí nebo uvádí v život ustanovení Ústavy USA, některého zákona nebo mezinárodní smlouvy. Aby nařízení měla sílu zákona, musí být publikována ve Federální sbírce zákonů (Federal Register).

Executive order Indian reservation. Nařízení prezidenta o zřízení indiánské rezervace. Nařízením prezidenta o zřízení indiánské rezervace byla půda na jejím území vyňata z působnosti zákonů Spojených států o půdě o převodu a jiném nakládání s půdou. *Santa Rita Oil & Gas Co. v. Board of Equalization, 101 Mont. 268, 54 P.2d 117, 122.*

Executive pardon. Právo hlavy státu udělit milost. Rozhodnutí představitele výkonné moci o prominutí trestu osobě, která se dopustila trestného činu. Takové právo je přiznáno prezidentu USA v Článku II., § 2 Ústavy USA (Art. II, § 2 U.S. Const.). Podobná pravomoc je ústavami jednotlivých států svěřena také guvernérům. *Viz také* Executive clemency; Pardon.

Executive powers. Výkonné pravomoci. Pravomoc orgánu výkonné moci (ministerstva) na úseku státní správy. Pravomoc ministerstva federální vlády nebo vlády státu provádět zákony. Pravomoci prezidenta USA jsou vyjmenovány v článku II Ústavy USA. Výkonné pravomoci guvernérů jednotlivých států USA jsou upraveny jejich ústavami. Výkonné pravomoci guvernérů stanovené ústavami jednotlivých států zahrnují pravomoc provádět zákony, to znamená uvádět je v život, což se liší od pravomoci vydávat zákony a soudit. *Tucker v. State, 218 Ind. 614, 35 N.E.2d 270, 291.* *Viz také* Executive order.

Executive privilege. Výsada mlčenlivosti. Výsada, která vyplývá z ústavní teorie dělby moci, podle níž výkonná moc je vyňata z povinnosti uvádět údaje požadované na občanech nebo organizacích, jestliže je to nezbytné pro realizaci vysoce důležitých státních zájmů. Týká se nejen mlčenlivosti o otázkách vojenských a diplomatických služeb, ale také dokumentů spojených s rozhodováním orgánů výkonné moci o vnitrostátních záležitostech, tedy i takových dokumentů, které obsahují upřímné vyjádření názoru pisatele, jsou určeny pro mezinárodní cirkulaci a mají poradní charakter. *5 U.S.C.A. (United States Code Annotated — Anotovaný žikoník USA) § 552(b)(1).* *Black v. Sheraton Corp. of America, D.C.D.C., 371 F. Supp. 97, 100.* Avšak ochrana

důvěrných státních dokumentů a sdělení nemůže bez dalšího zakládat absolutně neomezenou imunitu prezidenta proti soudnímu vyšetřování. *U.S. v. Nixon, 418 U.S. 683, 94 S. Ct. 3090, 3106, 3107, 41 L. Ed.2d 1039.* Obecně se týká otázek státní bezpečnosti a zahraničních věcí. *Young v. Town of Huntington, 88 Misc.2d 632, 388 N.Y.S.2d 978, 984.* *Viz také* Privilege.

Executive session. Neveřejné zasedání. Zasedání vládního nebo jiného orgánu, které není veřejnosti přístupné a kterého se mohou účastnit pouze jeho členové nebo přízvani hosté. *Blum v. Board of Zoning and Appeals of Town of North Hempstead, 1 Misc.2d 668, 149 N.Y.S.2d 5, 8.*

Executor (-trix). Správce (správkyně) pozůstalosti. Osoba jmenovaná zůstavitelem, která má vykonat přání a příkazy podle poslední vůle zůstavitele a naložit s majetkem podle ustanovení zůstavitelovy závěti. *In re Silverman's Estate, 6 Ill. App.3d 225, 285 N.E.2d 548, 550.*

Výraz „osobní zástupce“ (personal representative) zahrnuje výraz „správce pozůstalosti“ (executor). *Uniform Probate Code (Jednotný dědický zákoník), § 1–201. Srovnej* Administrator (-trix).

Viz hesla Co-executor; General executor; Instituted executor; Joint executors; Limited executor; Special executor; Substituted executor.

Občanské právo

Vykonavatel. Úřední osoba výkonného orgánu (ministerstva), která provedla nebo vykonala pravomocné rozhodnutí nebo pravomocný rozsudek soudu.

Církevní právo

Executor a lege constitutus. Vykonavatel (exekutor) určený podle zákona; diecézní biskup ordinář.

Executor ab episcopo constitutus, or executor dativus. Biskupský vykonavatel, exekutor jmenovaný biskupem; správce podstaty neodkázané závěti (intestate).

Executor a testatore constitutus. Vykonavatel (exekutor) jmenovaný zůstavitelem. Jinak označovaný jako „vykonavatel poslední vůle“ (*executor testamentarius*).

Executor to the tenor. Faktický vykonavatel (exekutor). Ten, kdo není poslední vůlí přímo zmocněn být jejím vykonavatelem, je přesto poslední vůlí zmocněn provádět takové úkony, které mohou být prováděny pouze vykonavatelem.

Executor by substitution. Následný vykonavatel (exekutor). Ten, kdo je zůstavitelem jmenován exekutorem jako náhradník za vykonavatele, který rezignoval a zčásti spravoval pozůstalost. *In re Stahl's Estate, 113 Ind. App. 29, 44 N.E.2d 529, 532.*

Executor creditor. *Viz* Creditor.

Executor dative. *Viz* Dative.

Executor de son tort. *Viz* De son tort.

Executor lucratus. Správce pozůstalosti za odplatu. Správce, který spravuje pozůstalost zůstavitele, jenž za dobu svého života byl odpovědný za neoprávněné rušení cizího majetkového práva.

Executorship. Úřad exekutora.

Executory. Nesplněný. To, co není ještě zcela splněno nebo provedeno; to, co zbývá uvést v platnost; nehotové; závislé na budoucím provedení nebo budoucí události. *Opak splněného (executed).*

K nesplněnému (executory) viz hesla Bequest; Contracts; Devise; Estates; Remainder; Trust; Use.

Executory accord. Dohoda o budoucím plnění. Dohoda obsahující slib, výslovný nebo konkludentní, přijmout v budoucnosti dohodnuté plnění na celé nebo částečné uspokojení nebo plnění současného nároku, žalobního nároku nebo závazku a slib, výslovný nebo konkludentní, poskytnout takové plnění. Existují dva druhy dohod o smíru (compromise agreements) : „dohoda o budoucím plnění“, která je přijetím budoucího plnění za uspokojení nároku, a „náhradní smlouva“ (substituted contract), která je sama přijata jako náhrada za již neexistující nárok. *Johnson v. Utile, 86 Nev. 593, 472 P.2d 335, 337.*

Executory consideration. Nedokončený záměr. Záměr, který je třeba dokončit poté, co byla smlouva, která je důvodem záměru, uzavřena.

Executory contract. Nesplněná smlouva. Smlouva, která nebyla zcela splněna nebo provedena. Smlouva, jejíž plnění je v budoucnu. *Wagstaff v. Peters, 203 Kan. 108, 453 P.2d 120, 124.* Ve smyslu Zákona o konkursu (Bankruptcy Code) je to smlouva, podle níž závazek jak konkursního dlužníka, tak jiné smluvní strany, uzavřít smlouvu jsou natolik nesplněné, že nemožnost kteréhokoliv z nich dokončit plnění by zakládala takovou materiální nemožnost plnění, ospravedlňující neplnění každé ze stran. *In re Knutson, C.A. Minn., 563 F.2d 916, 917.* *Srovnej* Executed contract.

Executory contract to sell. Nesplněná smlouva o prodeji. Smlouva, podle níž obou stranám zbývá ještě provést některé úkony před odevzdáním věci a postoupením vlastnického titulu. *Martin v. John Clay & Co., Mo. App., 167 S.W.2d 407, 411.*

Executory devise. Odkaz budoucího právního titulu k věci (nemovitosti). Zemře-li odkazem obmyšlená osoba dříve, než nastane událost, na niž je vázán právní titul, majetek přechází na dědice, u nichž vznikl nárok v době, kdy událost nastane, a nikoli na dědice, u nichž vznikl nárok v době smrti odkazem obmyšlené osoby. Nastalá událost určuje, komu bude nemovitost postoupena. Do doby, než událost nastane, nikdo není oprávněn právní titul k nemovitosti převádět. Podle dřívějších zásad common law platilo, že odkázání pozemků bez omezení poskytovalo obmyšlené osobě k pozemku pouze právní titul po dobu života. Výjimka byla brzy přiznána ve věci závěti, takže neomezený vlastnický titul k nemovitosti mohl být odkázán bez použití terminologie požadované ve smlouvě o převodu (conveyance) nebo ve smlouvě o postoupení (deed) právního titulu k nemovitosti. Darování v takovém případě bylo známo jako „odkaz budoucího právního titulu k věci“.

Executory interests. Právní titul získaný v budoucnosti. Obecně všechna budoucí práva k nemovitostem, movitostem a další nemajetková práva, jiná než práva „návratu“ (reversion) nebo práva nástupu (remainders). Budoucí majetková práva třetí osoby (nikoli postupitele), která buď přerušují předcházející práva nebo nastupují po jejich plynulém zániku.

Takové majetkové právo, které nastane v budoucnosti: (a) a nemůže být nástupním právem; (b) je vždy ve prospěch postupce a (c) je účinné až poté, co nastala událost, jako nastávající užívání (springing use) nebo přerušující užívání (shifting use) podle Zákona o užívání (Statute of Uses) (1535), nebo Zákona o závěti (Statute of Wills) (1540).

Executory judgment. Nevykonané soudní rozhodnutí; *např.* nařízení žalovanému zaplatit žalobci, které ještě nebylo splněno.

Executory limitation. Omezené budoucí majetkové právo. Omezení budoucího právního titulu odkazem nebo závětí; jestliže je právo omezeno závětí, označuje se také jako „odkaz budoucího právního titulu k věci“ (executory devise).

Executory process. Zkrácený výkon soudního rozhodnutí. Občanskoprávní řízení, které může proběhnout v následujících případech: (1) Jestliže právo věřitele vyplývá z uznání rozsudku dlužníkem, v němž je stanoveno zajišťovací právo žalobce nebo jiná výsada v jeho prospěch; (2) jestliže věřitel požaduje výkon rozhodnutí, které bylo vydáno soudem jiným, než je soud příslušný k výkonu rozhodnutí. Zkrácené (zrychlené) řízení, v němž osoba, mající zajišťovací právo k nemovitosti nebo jinou výsadu uznanou žalovanou stranou, požaduje zahájení jednostranného řízení (ex parte) o konfiskaci a prodeji předmětného majetku, bez slyšení druhé strany. Cameron Brown South, Inc. v. East Glen Oaks, Inc., La. App., 341 So.2d 450, 457.

Executory promise. Nesplněný slib. Slib, který nebyl ještě dodržen stranou, která ho dala.

Executory sale. Viz Sale.

Executory trust. Následné postoupení svěřenství (trustu). Na základě takového právního titulu beneficiář postoupí nebo převede majetek na jiného. Zkoumání toho, jestli trust je „trustem k následnému postoupení“, znamená určit, jestli převodce jednal jako vlastní postoupitel a přesně stanovil převod, jenž se má uskutečnit. Jestliže převodce má dědice, „dědicové“ jsou jedním z omezení, jestliže dědice nemá, trust je trustem k následnému postoupení a výraz „dědicové“ (heirs) je výrazem pro nabytí majetku a osoby takto označené nabývají právní titul k majetku. Sutliff v. Aydelott, 373 Ill. 633, 27 N.E.2d 529, 532.

Executory unilateral accord. Nabídka k uzavření smlouvy.

Executory warranties. Nesplněná smluvní podmínka. O takový případ jde tehdy, jestliže pojištěnec přistoupí k úpravě některé nesplněné klauzule, jako *např.* toho, že některé podmínky budou splněny nebo že jiné skutečnosti budou nadále platné.

Executress. Vykonavatelka.

Executrix. Vykonavatelka. Žena, která byla jmenována jako vykonavatelka poslední vůle.

Exedos. Viz Ejidos.

Exempla illustrant non restringunt legem. Příklady zákon objasňují, neomezují.

Exemplars. Identifikační důkazy o žalované straně, které nejsou svědectvím; *např.* otisky prstů, krevní vzorky, zvukový záznam hlasu, identifikace mezi jinými osobami (rekognice), rukopis.

Exemplary damages. Značná škoda. Škoda značného rozsahu přiznaná žalující straně nad obvyklou a běžnou míru, kdy porušení jejích práv bylo zhoršeno použitím násilí, nátlaku a lsti, podvodem nebo lehkomyšlností a lehkovážností chování ze strany žalovaného. Goines v. Pennsylvania R.R., 208 Misc. 103, 143 N.Y.S.2d 576, 583. Viz také Damages (Exemplary or punitive damages).

Exemplification. Úřední opis. Úřední výpis z úředních dokumentů, který je úředně ověřen jako druhopis a jenž má sloužit jako důkazní prostředek. Viz Certified copy.

Exemplification. Soudní příkaz k pořízení úředního opisu původního dokumentu.

Exemplified copy. Ověřený opis. Kopie listiny, která byla ověřena. Viz Certified copy.

Exempli gratia. Za účelem příkladu, například, jako příklad. Často zkracováno „ex. gr.“ nebo „e. g.“.

Exemplum. V občanském právu opis; ověřená kopie. Výrazu se také používá v dnešním významu příkladu — *ad exemplum constituti singulares non trahi* — *výjimečné věci nelze brát za příklad*.

Exempt. Vyjmout, zprostit, osvobodit z právní odpovědnosti. Vyjmout, osvobodit z občanské povinnosti nebo výkonu služby uvalené na skupinu osob, k níž zproštěná osoba patří; *např.* zprostit výkonu vojenské služby.

Vyjmout určitou skupinu věcí (majetku) z výkonu exekuce prodejem nebo ze zdanění, z konkursu nebo z obstarání.

Viz také Exemption; Exemption laws.

Exempt income. Příjem nepodléhající zdanění. Příjem, který nepodléhá zdanění ani federací ani jednotlivými státy USA. Některé příjmy mohou být vyňaty ze zdanění federací, nikoli však ze zdanění jedním ze států USA a naopak (*např.* vynětí úroků z obligací ze zdanění).

Exemption. Osvobození od obecné povinnosti nebo služby; zproštění od obecného břemene, daně nebo poplatku. Zproštění výkonu veřejné funkce nebo plnění určité právní povinnosti, jako *např.* členem poroty u soudu, vykonávat vojenskou službu nebo platit daně. Viz také Immunity.

Vynětí z konkursu. Výsada udělená zákonem konkursnímu dlužníku, podle které určitý druh věcí nebo věci do určité hodnoty byly vyňaty z exekučního prodeje, obstarání nebo z konkursní podstaty. Viz Exemption laws.

Vynětí majetku z řízení o konkursu je upraveno Zákonem o konkursu (Bankruptcy Code) § 522. Viz Exemption laws.

Odpočitatelná položka. V daňových předpisech je odpočitatelnou položkou částka, kterou lze odečíst z hrubého příjmu a tím vypočítat zdanitelný příjem; odpočitatelná položka na osoby vyživované a závislé. Odpočitatelné položky jsou přípustné u těchto osob: daňový plátce, manžel daňového plátce, daňový plátce ve věku nad 65 let nebo ten, kdo je nevidomý, vyživované děti daňového plátce, kterým plátce poskytuje více než polovinu výživného. I.R.C. (Internal Revenue Code — Daňový zákoník) § 151. Viz také Dependency exemption.

Exemption equivalent. Nezdánitelný převod. Maximální hodnota majetku, do jejíž výše lze převést majetek na jinou osobu, aniž by převod podléhal zdanění podle federálního daně z darování nebo daně z nemovitostí (Federal gift or estate tax). V takovém případě se uplatňuje jednotný daňový dobropis (unified tax credit).

Exemption laws. Vynětí z výkonu rozhodnutí plynoucí ze zákona. Zákonné právo dlužníka na vynětí některých věcí v jeho vlastnictví z exekučního prodeje nebo obstarání. Zákon vydané jednotlivými státy, kterými se vymežují věci z majetku dlužníka, které nemohou být

obstaveny věřitelem nebo beneficiářem konkursu k uspokojení pohledávek. Viz Bankruptcy Code (Zákoník o úpadku) § 522.

Exemption, words of. Právní maxima (zásada) o výjimkách z práva, která říká, že vynětí z práva se nesmí vykládat jako uvalení právní odpovědnosti; maxima *expressio unius exclusio alterius* (vyjádření jednoho znamená vyloučení druhého) nebo její opačné vyjádření *exclusio unius inclusio alterius* (vyloučení jednoho znamená vyjádření druhého), se tohoto případu netýká.

Ex empto. Z koupě; nabyté koupí. Pojem občanského práva přijatý Bractonem.

Exempt organization. Vyňatá organizace. Organizace, jejíž příjmy zčásti nebo zcela nepodléhají federální daní z příjmů. I.R.C. (Internal Revenue Code — Daňový zákoník) § 501. Viz Charitable organizations.

Exempt property. Nemovitost nepodléhající zdanění. Nemovitost náboženských, výchovně vzdělávacích a dobročinných organizací a nemovitosti, jejichž vlastníkem je federace nebo jednotlivý stát USA nebo místní orgán státní správy, nepodléhají zdanění daní z nemovitostí. K majetku vyňatému z konkursní podstaty, obstarání a jiného výkonu soudního rozhodnutí viz Exemption; Exemption laws.

Exempts. Zproštěné osoby. Osoby osvobozené od plnění povinností stanovených zákonem, které se vztahují na osoby jiné.

Exempt securities. Vyňaté cenné papíry. Cenné papíry, které nevyžadují řádnou marži podle federálních a státních zákonů o cenných papírech. Viz také Registration of securities.

Exempt transactions. Nepovolený obchod s cennými papíry. Takový obchod s cennými papíry, který není upraven Zákonem o cenných papírech z roku 1933 (Securities Act of 1933) ani Zákonem o burze s cennými papíry (Securities Exchange Act).

Exennium. Novoroční dar. Ve starém anglickém právu dar.

Exequatur. Lat. Necht' je vykonáno. Souhlas k výkonu. „Souhlas k výkonu“ je úředním písemným uznáním a potvrzením konzulárního zástupce, vydaným vládou, u níž je konzulární zástupce akreditován. Doyle v. Fleming, D. C. Canal Zone, 219 F. Supp. 277, 283.

Podle francouzského soudního řádu uděluje tento souhlas soudní orgán na základě rozsudku vydaného soudem cizího státu nebo soudem na jiném francouzském území; povoluje se jím výkon rozhodnutí.

Exercise. Užívat. Užít práva nebo pravomoci znamená vykonat to, co je nositel oprávněn činit; *např.* využití opce k prodeji akcie.

Vykonat, uplatnit, provést. Viz Performance.

Exercise clause. Viz Free exercise clause.

Exercised dominion. Výkon panství. Neskrývané jednání a chování ve vztahu k půdě jako důkaz pro uplatnění nároku na právo neomezené držby, užívání a vlastnictví. Whelan v. Henderson, Tex. Civ. App., 137 S.W.2d 150, 153. Viz Dominion.

Exercise of judgment. Výkon řádného rozhodnutí (rozsudku). Rozhodnutí, které není svévolné ani libovolné, ale vychází z toho, co je správné a spravedlivé. United States v. Beckman, C.C.A. Pa., 104 F.2d 260, 262.

Exercitalis. Voják; vazal.

Exercitoria actio. Žaloba proti uživateli lodi. V občanském právu žaloba proti uživateli lodi (*exercitor navis* — *dočasnému vlastníku nebo nájemci lodi*) ve věci smluv uzavřených velitelem lodi.

Exercitorial power. Svěřenství (trust) postoupené veliteli lodi.

Exercitor navis. Lat. Dočasný vlastník nebo nájemce lodi.

Exercitium. Ve starém anglickém právu manova pozůstalost (heriot), odevzdaná lennímu pánovi pouze ve zbraních, koních nebo vojenské výzbroji.

Exercitus. Ve starém kontinentálním právu vojsko; ozbrojenci. Výraz nikterak neupřesňoval počet. Používalo se ho pro skupinu čtyřiceti dvou, třiceti pěti nebo dokonce čtyř ozbrojených mužů.

Ex facie. Zpředu; zjevně; zřejmě. Výrazu se používá o tom, co je zřejmé z písemného dokumentu.

Ex facto. Ze skutku. V důsledku skutečnosti nebo nějaké činnosti; skutečně. Obvykle používáno o nezákonném jednání nebo jednání způsobujícím ublížení na zdraví, jako podklad pro žalobní důvod aj. Někdy používáno jako ekvivalentu pro „de facto“ (skutečně).

Ex facto jus oritur. Ze skutku vzniká právo. Právní norma trvá v abstraktním myšlení a teorii, dokud je činěno to, k čemu se může vázat a o čem může předpokládat, že je hmatatelnou věcí.

Exfestucare. Abdikovat. Ve starém anglickém právu abdikovat nebo vzdát se; vzdát se práva k nemovitosti, úřadu nebo hodnosti symbolickým odevzdáním oštěpu nebo hole cizinci (nástupci).

Ex fictione juris. Podle právní fikce.

Exfrediare. Porušit mír; spáchat násilí na druhém.

Ex frequenti delicto augetur poena. Častější zločin zvyšuje trest (čím častější zločin, tím vyšší trest).

Ex gratia. Z milosti; jako věc milosti, přízně nebo shovívavosti; bezplatný. Výraz používaný o všem, co je poskytnuto z laskavosti; na rozdíl od toho, co je požadováno *ex debito* (na základě právního nároku).

Ex gratia payment. Dobrovolné plnění. Plnění (platba) poskytnuté tím, kdo neuznává právní povinnost platit, ale platbu poskytne, aby se vyhnul placení vyšších nákladů; například pojišťovací společnost plní, aby se tím vyhnula nákladům soudního řízení. Platba bez právního důvodu.

Ex gravi querela. Ze závažné stížnosti. Ve starém anglickém procesu název soudního nařízení (název vznikl podle prvních slov nařízení), které bylo ve prospěch neomezeného vlastníka nebo uživatele nemovitosti odkázané mu poslední vůlí (v městysu, městě nebo hrabství, kde se nemovitost dělíla podle právního obyčeje) a kdy dědic odkazovnicka neoprávněně rušil odkazem obmyšleného a bránil mu v užívání nemovitosti. Zrušeno zákonem St. 3 & 4 Wm. IV, c. 27, 36.

Exhaustion of administrative remedies. Vyčerpání všech prostředků správního řízení. Tento princip znamená, že tam, kde je zákonem stanovený administrativní postup k uplatnění práva, je třeba, dříve než soud zahájí řízení ve věci, vyčerpat všechny opravné prostředky v rámci správního řízení. Mckart v. U.S., 395 U.S. 185, 89 S. Ct. 1657, 23 L. Ed2d 194. Tento princip požaduje, aby strana využila všech dostupných postu-

pů ve správním řízení, dříve než uplatní u soudu návrh na přezkoumání rozhodnutí správního orgánu, a aby nejen podala návrh na autoremedúru, ale využila celého správního řízení až do konečného rozhodnutí o meritě celého sporu. *McHugh v. County of Santa Cruz*, 33 C.A.3d 533, 109 Cal. Rptr. 149, 153. *Viz také* Primary jurisdiction.

Exhaustion of state remedies. Vyčerpání všech opravných prostředků u orgánů státu. Řízení před federálními soudy vyžaduje, aby u určitých skupin soudních sporů byly vyčerpány všechny opravné prostředky před orgány státu, aby z důvodu respektování státní suverenity měly soudy státu možnost jako první rozhodnout o všech nárocích, jak federálních, tak státních. *U.S. v. State of Texas*, D.C. Tex., 430 F. Supp. 920, 930. Podle tohoto principu žádost o vydání nařízení k předvedení osoby vězněné ve věznicí jednoho státu před federální soud bude přijata pouze tehdy, byly-li všechny prostředky uplatnění práva u orgánů tohoto státu vyčerpány. *Darr. v. Burford*, 399 U.S. 200, 70 S. Ct. 587, 94 L. Ed. 761; 28 U.S.C.A. (United States Code Annotated — Anotovaný zákoník USA) § 2254. Vyčerpání všech opravných prostředků u orgánů státu se nepožaduje u žalob týkajících se dodržování lidských práv (42 U.S.C.A., United States Code Annotated — Anotovaný zákoník USA, § 1983). *Pasty v. Brd. of Regent of State of Fla.*, 457 U.S. 496, 102 S. Ct. 2557, 73 L. Ed.2d 172. *Viz také* Abstention doctrine; Comity.

Exhibere. Ukázat. Předvést věc tak, že ji lze uchopit. Dostavit se osobně k obhajobě žalobního nároku.

Exhibit, v. Ukázat; nabídnout nebo předložit k prohlídce. Podat něco na veřejnosti tak, že to lze získat. Vystavit; předložit veřejně nebo úředně; uvést do protokolu. Provést; předepsat, jako např. lék. Podat soudu nebo soudnímu zmocněnci v době soudního řízení.

Exhibit, n. Věcný důkaz. Listina nebo dokument, předložený a předvedený soudu během soudního jednání nebo slyšení nebo osobě vypoovídající před soudem nebo auditorům, rozhodčím aj., jako doklad nebo důkaz o skutečnostech, nebo jako předmět jinak významný pro předmět sporu. Jestliže je takový doklad soudem přijat, je opatřen značkou a připojen k soudnímu protokolu, záznamu nebo jinému hlavnímu dokladu a tvoří součást soudního spisu.

Listina, doklad, dokument nebo podobná písemnost, které se týkají písemného osvědčení pod přísahou, přisežného prohlášení (affidavit), oprávnění právního zástupce zastupovat nebo námitky podané soudu a tvoří jejich součást.

Fyzický předmět, který je důkazním prostředkem a má být nebo byl předložen soudu ke zkoumání.

Věcné důkazy mohou být přílohou k odvolání. *Viz Fed. R. App. P. (Federal Rules of Appellate Procedure — Federální pravidla pro odvolací řízení) 30(e).*

Exhibitio billae. Lat. Předložení žaloby. Podle staré anglické soudní praxe řízení před soudem bylo zahájeno předložením nebo podáním žaloby u soudu v těch případech, které se zahajovaly podáním žaloby; odtud je fráze významově ekvivalentní se „zahájením soudního řízení“ (commencement of the suit).

Exhibition. *Viz* Exhibit.

Exhibitionism. Exhibitionismus. Nemravné vystavování pohlavních orgánů. *Viz* Indecent.

Exhibition value. Návratnost filmu. Výrazy „minimální prodejní cena“ nebo „návratnost filmu“ jsou zaměnitelné s výrazem „očekávaná cena“ v terminologii filmového průmyslu. Označují stanovení minimálního příjmu, o kterém distributoři předpokládají, že z promítání filmu získají. *Export & Import Film Co. v. B. P. Schulberg Productions*, 125 Misc. 756, 211 N.Y.S. 838, 839.

Exhumation. Exhumace. Vykopání ze země; vykopání z hrobu, zejména dříve pohřbeného lidského těla.

Ex hypothesi. Podle hypotézy; podle předpokladu; na základě teorie nebo předpokládaných faktů.

Exidos. *Viz* Ejidos.

Exigence or Exigency. Požadavek, potřeba, nouze, nezbytnost. Něco, co vznikne naléhavě a mimořádně; nějaká událost nebo náhodná shoda okolností, které vyžadují okamžitý zásah nebo pomoc; naléhavá potřeba; náhlá a neočekávaná událost nebo nepředvídatelná okolnost nebo situace. *Los Angeles County v. Payne*, 8 Cal.2d 563, 66 P.2d 658, 663. Stav nouze a potřebnosti; naléhavá potřeba nebo žádost; také, soudní případ vyžadující okamžitou pozornost, pomoc nebo nápravu; kritické období nebo situace naléhavé nutnosti. *State v. Rubion*, Tex. Civ. App., 292 S.W.2d 650, 657. *Viz* Exigent circumstances, níže.

Exigency of a bond. Věcná náležitost obligace. Náležitost, kterou je obligace podmíněná, např. úkonem, plněním nebo nastalou událostí.

Exigency of a writ. Požadavek obsažený v nařízení soudu; část nařízení, v níž je formulován příkaz; úkon požadovaný nařízením soudu.

Exigendary. Vyhotovitel obeslání nevěstného obžalovaného (exigent, viz heslo). V anglickém právu soudní činitel. *Viz* Exigenter.

Exigent, exigí facias. Pr.lat. Soudní nařízení. V anglické soudní praxi příkaz soudu šerifovi v řízení postavit obžalovaného mimo zákon, *hledat* nevěstného obžalovaného (psance) (nebo *zařídít, aby byl vyhledán, exigí facias*), vyžádat ho z ochrany hrabských soudů a postavit mimo ochranu zákona; jestliže se obžalovaný vyhledá, zadržet ho a předvést v určitý den funkčního období soudu před soud, aby se hájil proti obžalobě. 3 Bl. Comm. 283, 284. Postavení mimo zákon (outlawry) je již dávno zastaralým institutem. *Viz* Allocatur exigent.

Exigent circumstances. Naléhavé okolnosti. Okolnosti, které vyžadují neobvyklé a okamžité jednání. „Naléhavé okolnosti“ ve vztahu k odůvodnění zadržení obviněného nebo prohlídky bez soudního povolení se obecně týkají těch případů, v nichž orgány dohlížející nad dodržováním zákona nemohou provést důvodné zadržení, prohlídku nebo konfiskaci věci bez rychlého zásahu, kdy nelze vyžádat před provedením úkonu souhlas soudu. *U.S. v. Campbell*, C.A.N.Y., 581 F.2d 22, 25. Výjimkou ze zákona požadujícího povolení soudu k prohlídce je existence naléhavých okolností nebo okolností podobných stavu ohrožení, jako např. přítomnost zbraň v motorovém vozidle zadrženého na dálnici; takové naléhavé okolnosti dovolují provést prohlídku a konfiskaci věci bez předchozího souhlasu soudu. *Chambers v. Maroney*, 399 U.S. 42, 90 S. Ct. 1975, 26 L. Ed.2d 419. Tam, kde jsou naléhavé okolnosti, za nichž policejní zásah musí být „teď nebo nikdy“ proto, aby se zachovaly důkazy o spáchání trestného činu, je rozumné dovolit provedení zásahu bez předchozího hodnocení

soudu. *Roaden v. Kentucky*, 413 U.S. 496, 505, 93 S. Ct. 2796, 2802, 37 L. Ed.2d 757; *New York v. Belton*, 453 U.S. 454, 101 S. Ct. 2860, 69 L. Ed.2d 768. *Viz také* Probable cause.

Exigenter. Vykonavatel hlavního civilního soudu v Anglii (court of common pleas), který vydával soudní příkazy k vyhledání nevěstného obžalovaného (*exigent*) a výzvy v soudním řízení o postavení obžalovaného mimo zákon (outlawry). Zrušeno zákonem St. 7 Wm. IV, a 1 Vict., c. 30.

Exigent list. Seznam naléhavých soudních případů. Označení seznamu soudních případů sestaveného k nařízením soudního slyšení k různým vedlejším a případným návrhům a podáním.

Exigent search. *Viz* Exigent circumstances.

Exigible. Požadovatelný; vymahatelný.

Exigible debt. Vyrovnatelná a vymahatelná nebo splatná pohledávka.

Exigi facias. Zaříd, aby byl vyhledán. Důrazný latinsky formulovaný příkaz soudu, aby byl vyhledán nevěstný obžalovaný (writ of exigent). Fráze se někdy používá k označení takového příkazu.

Exile. Exil. Vyhnanství; vyhnanec. Jako podstatné jméno, posláni do vyhnanství; expatriace. Jako sloveso, vypovědět ze země; vyhnat. *Viz také* Deportation.

Exilium. Lat. Vyhnanství. Ve starém anglickém právu: (1) Exil; vypovězení ze země. (2) Zahnat; vyplnit. Označení pro plenění, které mělo vyhnat pachtýře nebo vazaly z půdy; např. vypuzení pachtýřů z půdy ničením budov nebo jejich nezákonné vyhnání z jejich pachtů osvobozením nevolníků.

Exilium est patriae privatio, natalis soli mutatio, legum nativaram amissio. Exil je ztráta vlasti, rodné země a zákonů, pod nimiž člověk dosud žil.

Ex industria. Záměrně; úmyslně; schválně.

Ex integro. Znovu; nanovo.

Exist. Existovat. Žít; být živ; Být platný, činný, účinný v určitém čase, jako např. o „platnosti“ smlouvy, úvěru, pohledávky, zákonů, práv nebo půjčky. Být nebo mít trvání. *State v. Sawtooth Men's Club*, 59 Idaho 616, 85 P.2d 695, 698.

Existimatio. Občanská čest. V římském právu občanská úcta, na niž měl nárok každý římský občan z titulu svého občanství. Status nebo stav bezúhonné vážnosti nebo pověsti (*dignitatis inlaesae status*); nejvyšší důstojenství římského občana. Také rozhodnutí nebo nález rozhodce (soudce rozhodčího soudu).

Existing claim. Trvající nárok. Nárok, který vznikl a trvá.

Existing debt. Trvající dluh. K tomu, aby dluh trval, stačí, že existuje, přestože doba splatnosti ještě nenastala. Daň může být „dluhem“ ve významu dohody o předpokládaném „trvajícím dluhu“. *Shepard v. Commissioner of Internal Revenue*, C.C.A. Ill., 101 F.2d 595, 598. Podle ustanovení Jednotného zákona o podvodném převodu nemovitosti (Uniform Fraudulent Conveyance Act), který definuje „platební neschopnost“, „trvajícím dluh“ je existujícím právním závazkem, ať je splatný nebo nikoli, vyrovnaný nebo nikoli, absolutní, určitý nebo podmíněný. *Baker v. Geist*, 457 Pa. 73, 321 A.2d 634, 636.

Existing person. Nenarozený plod (nasciturus). Dítě počaté, ale nenarozené, které se považuje za fyzickou osobu pro účely stanovení jeho práv za podmínky, že se narodí.

Exit. Lat. Vydaný. Výrazu se používá v soudních protokolech jako zkráceného termínu pro výsledek soudního řízení. Takže, „*exit fi.fa*“ znamená, že soudní nařízení o exekuci (*fieri facias*) bylo v daném soudním sporu vydáno. „*Exit*“ soudního nařízení znamená, že soudní nařízení bylo vydáno.

Východ; opak vchodu. *Viz* Egress.

Exitus. Potomci; děti. Výnos, renta a zisk z půdy a pachtu. Vývozní daň. Závěr námitky.

Exit wound. Otevřená rána (skrznaskrz). Termín používaný v soudním lékařství na označení rány způsobené zbraní, která pronikla tělem nebo jeho částí.

Ex justa causa. Ze spravedlivého důvodu; ze spravedlivého nebo zákonného důvodu.

Exlegalitas. Podle starého anglického práva postavení mimo zákon.

Exlegalitus. Psanec. Ten, kdo je stíhán jako osoba postavená mimo zákon.

Exlegare. Podle starého anglického práva postavit někoho mimo zákon; zbavit někoho právní ochrany (*exuere aliquem beneficio legis*).

Ex lege. Ze zákona; silou zákona; jako věc práva.

Ex legibus. Podle zákonů. Fráze římského práva, která znamená v souladu se záměrem a duchem zákona a v souladu s literou (zněním) zákona.

Exlex. Podle starého anglického práva, psanec; *qui est extra legem — ten, kdo je mimo zákon*, ten, kdo nemá ochranu zákona.

Vyjmout z právní odpovědnosti, povinnosti nebo závazku. Zprostit viny; např. odvoláním obžaloby.

Ex licentia regis. Z králova svolení. 1 Bl. Comm. 168, pozn.

Ex locato. Z nájmu nebo pachtu. Fráze z římského práva používaná o žalobách nebo žalobních nárocích, vyplývajících ze smlouvy o nájmu (*locatum*). Převzato v raném období práva v Anglii.

Ex maleficio. Z protiprávního činu. Vznikající ze spáchání křivdy, porušení práva; způsobující bezprávi; bezprávný; založený na porušení práva nebo na bezprávi; s ohledem na zneužití práva; na základě protiprávního činu. Synonymum pro „porušení práva“ (malfeasance). *Lucas v. Central Missouri Trust Co.*, 350 Mo. 593, 166 S.W.2d 1053, 1056. V soukromém právu se pojem často užívá jako synonymum pro „*ex delicto*“ (*viz* heslo), které je opakem k „*ex contractu*“ (*viz* heslo). V tomto významu se výraz v common law vyskytuje zřídka.

Ex maleficio non oritur contractus. Z protiprávního činu nevzniká smlouva.

Ex malis moribus bonae leges natae sunt. Ze špatných mravů vznikají dobré zákony, *tzn.*, zákony jsou nutné kvůli špatnému jednání lidí.

Ex malitia. Ze lsti; lstivě. V normách o pomluvě a porušení práva na ochranu osobnosti se výraz vztahuje na oznámení, které je nepravdivé a bez právního opodstatnění.

Ex mero motu. Z vlastního podnětu; s vlastním souhlasem; dobrovolně bez požádání. V Anglii královské patenty, které byly udíleny z králova vlastního rozhodnutí,

bez žádosti, se označovaly jako patenty udělené *ex mero motu* (z vlastního rozhodnutí). V případech, kdy soud zasahuje do řízení z vlastního podnětu a namítá porušení práva nebo, kdy činí něco, k čemu strany sporu nejsou samy oprávněny, aby zabránil nespravedlnosti, jde také o řízení *ex mero motu* nebo *ex proprio motu* nebo také *sua sponte*. Všechny výrazy jsou si ekvivalentní.

Ex mora. Z prodlení. Výraz ze soukromého práva, v důsledku prodlení. Nabytí právního titulu k majetku je *ex mora*; tzn. tehdy, kdy došlo k prodlení ve splacení půjčené částky.

Ex more. Z mravu, ze zvyku.

Ex multitudine signorum, colligitur identitas vera. Z množství znaků se zjistí skutečná totožnost. Věc, která je popsána mnoha znaky, je snáze identifikovatelná, ačkoli, podle některých, popis nemusí být přesný.

Ex mutuo. Z půjčky. Ve starém anglickém právu dluh vznikl z půjčky (*ex mutuo*), jestliže někdo půjčil jinému něco, co bylo počitatelné, vzájemné nebo změřitelné.

Ex necessitate. Z nutnosti.

Ex necessitate legis. Z nutnosti (potřeby) zákona. 4 Bl. Comm. 394.

Ex necessitate rei. Z nutnosti (potřebnosti) věci (nebo případu).

Ex nihilo nihil fit. Z ničeho nic nevzniká.

Ex nudo pacto non oritur [nascitur] actio. Z holé domluvy (ústního dohovoru bez vážného úmyslu) nevzniká žaloba. Ze slibu učiněného bez náležité vážnosti (jaká mu náleží) nebo vážného úmyslu nemůže vzniknout právní závazek. Ústní domluva bez platného uznání nemůže být základem pro žalobu. Významný princip jak v kontinentálním právu, tak v common law.

Ex officio. Z úřadu; z úřední moci; bez dalšího povolení nebo schválení, než jaké vyplývá ze zastávání určitého úřadu. Úřední činitel může vykonávat pravomoci, které mu výslovně nejsou uděleny, ale které jsou nutné k výkonu jeho funkce; to je případ výkonu pravomoci *ex officio*. Tedy, soudce má pravomoci *ex officio*, vyplývající z jeho postavení jako ochránce (strážce) míru.

Ex officio information. Registr trestů vedený státním žalobcem. V anglickém právu údaje o trestné činnosti registrované z úřední moci státním žalobcem v zastoupení královské Koruny u Královského soudu Nejvyššího soudu, týkající se zájmů státu. Takové registrované informace se liší od informací, v nichž královská Koruna sama vystupuje jako státní žalobce.

Ex officio justices. Dosazení soudci. Soudci, kteří zastávají jinou funkci, např. členství v nějakém výboru nebo komisi, z titulu výkonu soudcovské funkce, proto, že zákon vyžaduje, aby soudce byl členem takového výboru, a ne proto, že byli za členy výboru zvoleni. Může se také týkat toho, kdo vykonává soudcovskou funkci z titulu své jiné funkce.

Ex officio services. Činnosti z titulu výkonu funkce. Činnosti, které zákon spojuje s výkonem určité funkce nebo úřadu a jejichž vykonávání je pro úředního činitele povinné.

Exoine. Omluva za nedostavení se k soudu. Ve francouzském právu úkon nebo písemné podání, uvádějící důvody, pro které se strana soukromoprávního sporu nebo obžalovaný, který byl řádně předvolán, nedostavil. Stejný institut jako „Essoin“ (viz heslo).

Exonerate. Zprostit.

Exoneration. Zproštění. Zproštění břemene, obvinění, odpovědnosti nebo povinnosti. Právo na vyplacení takové náhrady (nákladů), kterou měl jiný povinnost zaplatit. „Odškodnění“ (indemnity) obecně je smluvním závazkem, výslovně stanoveným nebo nikoli, a znameaná náhradu za způsobenou škodu. Uptagrafft v. U.S., C. A. Va., 315 F.2d 200, 203.

Ručení podle ekvity přiznané zákonem v mnoha státech USA, na základě kterého lze podat žalobu u soudu na vymáhání pohledávky od dlužníka, vůči kterému ručení zakládá právo na vyplacení náhrady k uspokojení pohledávky. Právo se uplatní tam, kde by bylo nespravedlivé, aby ručení bylo realizováno, a aby byla způsobena dočasná překážka a ztráta, která by z jejího vyplacení nastala, jestliže dlužník může uspokojit pohledávku jinak. Viz Restatement of Security § 112 (1941).

Exoneratione sectae. Zprošťující nařízení. Nařízení soudu, které dříve vydával královský poručnický soud a podle něhož osoba po dobu své nezletilosti nemohla být před obvodním soudem, hrdebním soudem a manuským soudem žalována.

Exoneratione sectae ad curiam baron. Zprošťující nařízení. Nařízení stejné povahy jako výše uvedené, vydané opatrovníkem poručnického soudu a zasláné šerifům (soudcům) nebo soudním správcům, v němž se zakazuje nezletilého postihnout, např. za nedostavení se k soudu apod.

Exoneretur. Lat. Zprostíte ho (to). Zapsáno v rozhodnutí o zproštění závazku, na jehož základě je záruka osvobozena od dalších závazků, je-li podmínka vůči hlavnímu věřiteli (principálovi) splněna nebo jinak uspokojena.

Exorbitant. Přehnaný, přemrštěný. Překračující obvyklý rámec, přesahující pravidla stanoveného omezení práv, majetku nebo výdajů.

Exordium. Úvod. Začátek nebo úvodní část ústního projevu nebo stati.

Ex pacto illicito non oritur actio. Z nezákonné smlouvy nevzniká žaloba.

Ex parte. Od jedné ze stran. Pouze jednou stranou, z jedné strany; vykonáno v zastoupení jedné strany, na základě návrhu jedné strany.

Právní úkon, příkaz, nařízení apod. je úkonem *ex parte*, jestliže se činí či vydává na žádost a ve prospěch pouze jedné strany a není k němu třeba obeslání nebo vyjádření jiné odporující strany.

„*Ex parte*“ jako záhlaví protokolu o soudním případu znamená, že jméno, které následuje, je jménem osoby, na jejíž návrh (podnět) je případ projednáván.

Ex parte divorce. Řízení o rozvodu za přítomnosti jedné strany. Řízení, kterého se účastní pouze jeden z manželů nebo na které se jeden z manželů nedostaví. Platnost takového rozvodu závisí na povaze obsílky doručené nepřítomnému manželů.

Ex parte hearing. Slyšení pouze jedné ze stran. Soudní jednání, v němž soud vyslýchá pouze jednu ze stran sporu.

Ex parte injunction. Nařízení soudu vydané za základě slyšení pouze jedné strany sporu, navrhovatele.

Ex parte investigation. Nepřímé vyšetřování. Vyšetřování o osobě vedené bez její účasti a bez jejího vyslyšení.

Ex parte materna. Z matčiny strany.

Ex parte paterna. Z otcovy strany.

Ex parte proceeding. Řízení o jedné straně. Soudní nebo mimosoudní řízení, v němž je slyšena pouze jedna strana, jako např. nařízení o dočasném omezení práv (temporary restraining order).

Ex parte revocation. Jednostranná revokace. Odejmutí koncese nebo jiného oprávnění osobě bez její účasti, bez jejího vyrozumění a možnosti být slyšena a obhajovat se.

Expatriation. Expatriace. Zřeknutí se státního občanství. Dobrovolné opuštění vlasti a přijetí občanství jiného státu.

Ex paucis dictis intendere plurima possis. Z několika výrazů lze vyvodit mnohé.

Ex paucis plurima concipit ingenium. Z několika slov (narážek) lze pochopit mnohé.

Expect. Očekávat. Těšit se na něco, co je zamýšlené, slíbené, nebo co je pravděpodobné, že nastane.

Expectancy. Očekávání. Právo, které má vzniknout v budoucnosti. Být v situaci očekávání příštího nebo být závislý na tom, že nastane budoucí událost. Podmíněnost držby nebo užívání. Majetková práva (k nemovitostem) mohou být s ohledem na časové plnění buď přítomná (in possession) nebo budoucí (in expectancy); a práva budoucí jsou dvojího druhu — jedna vznikají na základě smlouvy a nazývají se „právy nástupnictví“ (remainder); druhá vznikají na základě jiného právního aktu a nazývají se „právy návratu“ (reversion). Pokud jde o vlastnictví, budoucí právo (expectancy) je podmínkou pro výkon vlastnické držby, o níž se předpokládá, že nastane. Ve většině případů jde o pouhou naději nebo vyhlídku, která je závislá na vůli a libovůli vlastníka pozemku a stěží má váhu majetkového práva. Mnohem méně jde o fixní právo, neboť tam, kde není povinnosti, není ani práva. Jde o možnost, na jejímž základě strana může, za určitých okolností, důvodně mít naději.

Expectancy of life. Přirozená délka lidského života. Počet nebo podíl let, jichž se osoba vzhledem ke svému věku a k optimálním životním podmínkám může dožít. Viz Actuarial table; Mortality tables.

Expectancy tables. Viz Actuarial table; Mortality tables.

Expectant. Budoucí. Uplatňující se po nastalé události. Týkající se nebo vztahující se k budoucí události. Viz Contingent.

Expectant estates. Viz Estate in expectancy.

Expectant heir. Budoucí dědic. Osoba, která má naději v budoucnu zdědit majetek nebo nemovitost, ale která v současnosti je téměř nemajetná.

Expectant right. Budoucí právo, právo, které není uděleno; právo, které je závislé na kontinuálním běhu současných podmínek až do doby, kdy nastane nějaká budoucí událost. Pearsall v. Great Northern R. Co., 161 U.S. 646, 16 S. Ct. 705, 40 L. Ed. 838. Právo je právem budoucím, jestliže vznikne až poté, co nastane nějaká událost nebo podmínka, která nemusí nastat.

Expectation of life. Viz Actuarial table; Expectancy of life; Mortality tables.

Expedient. Vhodný. Způsobilý a výhodný ke splnění účelu. Werner v. Biederman, 64 Ohio App. 423, 28

N.E.2d 957, 959. Cokoliv, co je vhodné a prospěšné k dosažení určitého cíle.

Expediente. Historický záznam o řízení o udělení půdy monarchou. State v. Balli, Tex. Civ. App., 173 S.W.2d 522, 526. Podle mexického práva všechny listiny a právní dokumenty o udělení právního titulu k půdě státem.

Expediment. Osobní majetek. Věci osobní potřeby, příruční zavazadlo.

Expedite. Urychlit; uspišit; spěšně splnit.

Expediter. Zásobovač. Expeditér. Zaměstnanec, jehož povinností je dohlížet na to, aby na tovární oddělení, kde je nedostatek materiálu, byl materiál dopraven z místa, kde je skladován.

Expeditio. Výprava, expedice; nepravidelná armáda.

Expeditio brevis. Doručení. Podle staré soudní praxe doručení soudního nařízení.

Expedition. Zaslání nebo doručení k provedení nějakého úkonu. Rychlost nebo spěšnost výkonu. Významná výprava nebo cesta se zvláštním určením; vojenské tažení nebo vědecká expedice; také členové takové výpravy. Equitable Life Assu. Soc. of United States v. Dyess, 194 Ark. 1023, 109 S.W.2d 1263, 1265. Cesta, tažení nebo výprava obyčejně několika nebo mnoha osob k určitému účelu, jako je např. vojenské tažení nebo vědecká expedice nebo obchodní cesta na africké pobřeží. Výraz je spojen s představou vojenské exploatace nebo objevů nových oblastí nebo cest. Day v. Equitable Life Assur. Soc. of U.S., C.C.A. Colo., 83 F.2d 147, 149.

Expeditious. Spěšný. Efektivní, rychlý v provedení úkonu; provedený nebo jednající urychleně; promptní; pohotový.

Expedit reipublicae ne sua re quis male utatur. Je zájmem státu, aby nikdo své věci nezneužíval (ke škodě jiných).

Expedit reipublicae ut sit finis litium. Je zájmem státu, aby byl konec sporům; je ve veřejném zájmu, aby se o žalobách rozhodlo. Tento princip je vyjádřen v právních systémech všech zemí.

Expel. Vyhnat. V souvislosti s rušením cizích práv nebo s působením škody jinému výraz znamená vypudit, vykázat, vypovědět obvykle s použitím síly. Viz také Ejectment; Eviction.

Expend. Vynaložit. Vydat, utratit, vyplatit, vynaložit; obvykle za poskytnutí protihodnoty.

Expendable. Určený ke krátkodobé spotřebě, např. výdaje na každodenní operace, které jsou vyúčtovány jako náklady ze současného (ročního) příjmu, na rozdíl od dlouhodobých výdajů nebo kapitálových nákladů. Postradatelné nebo nikoli klíčové pro uchování.

Expendere. Vynakládat. Slovo „expense“ (výdaj) má svůj původ v latinském výrazu „expendere“; „ex“ znamená „z“ a „pendere“ znamená „vážit“.

Expeditors. Intendantí, pokladníci osobní pokladny. Ti, kteří vyplácejí některá cla a poplatky.

Expenditure. Výdaj. Vydání nebo výplata peněz. Srovnej Appropriation. Viz také Expense. K pojmu *Capital expenditure* viz Capital.

Expensae litis. Náklady řízení. Náklady soudního řízení, které jsou obvykle přiznány ve prospěch strany, která vyhrála spor.

Expense. Vydání. To, co je vynaloženo, utraceno, spotřebováno. Náklad; výdaj; cena. Útrata peněz, spotřeba času, práce zdrojů a vynaložení duševní práce. To, co je vynaloženo za účelem zajištění prospěchu nebo nějakého výsledku. *Shinrone Farms, Inc. v. Gosh, Iowa, 319 N.W.2d 298, 304. Viz také Costs; Fee.*

Accrued expense. Vzrůstající náklady. Náklady, které v daném časovém období vzrostly a nejsou ještě zaplacené.

Business expense. Výdaje společnosti. Výdaje, které se přímo týkají chodu společnosti vlastníka, oddělené od výdajů vynaložených na osobní potřebu a potřeby vlastníkovy rodiny. *Viz tax deduction, níže.*

Current expense. Běžné náklady. Náklady vynaložené například v souvislosti s každodenním provozem společnosti. *Viz Operating expenses, níže.*

Operating expenses. Provozní náklady. Náklady spojené s provozem společnosti, jako např. výdaje za nájem, mzdy, spotřebu energie a podobné každodenní náklady, stejně tak i placení daní, pojistného a zřízení rezervního fondu.

Ordinary expense. *Viz Ordinary.*

Out of pocket expenses. Přímé výdaje v hotovosti. Přímé výdaje, které se vyplácejí v hotovosti, na rozdíl od „vzrůstajících nákladů“ (accrued expense).

Prepaid expense. Předplacené výdaje. Platba nájmu, úroku, pojistného nebo podobných výdajů, která přechází datu povinné splátky. *I.R.C. (Internal Revenue Code — Daňový zákoník) §§ 162, 213.* Výdaje, které jsou odpočitatelné ze současného (ročního) příjmu, na rozdíl od kapitálových nákladů. Jak hotovostní, tak kapitálový základ, jež jsou daňoví plátcí povinni zřídit k platbě nájmu, pojistného a jiných plateb, na krytí výdajů za období delší než jeden rok. Odpočet z daňového základu je vypočítán za období, během něhož byla částka placena.

Tax deduction. Odpočitatelné položky. Některé výdaje, jako např. ty, které se přímo týkají tvorby příjmu, jsou pro účely zdanění odpočitatelné z hrubého příjmu.

Expense in carrying on business. Výdaje na vedení společnosti. Obvyklé a běžné výdaje na vedení společnosti během jednoho roku. *Whitney v. Commissioner of Internal Revenue, C.C.A.N.Y., 73 F.2d 589, 591. Viz Ordinary (Ordinary expenses).*

Expense ratio. Nákladový koeficient. Poměr výdajů k příjmům.

Expenses of administration. Náklady na správu pozůstalosti. Podle Daňového zákoníku (Internal Revenue Code) náklady, které po smrti zůstavitele vydal správce pozůstalosti na její na správu. *Mayer v. Reinecke, D. C. Ill., 28 F. Supp. 334, 339. Viz Administration expense.*

Expenses of family. Výdaje na potřeby rodiny. Náklady na lékařskou péči a na pohřeb jsou podle zákona „výdaji na potřeby rodiny“, které jsou hrazeny z majetku obou manželů. *Hansen v. Hayes, 175 Or. 358, 154 P.2d 202, 205.* Podle zákona pojem nezahrnuje pouze výdaje na věci pro rodinnou spotřebu, ale také výdaje na lékařskou péči, nemocniční ošetření a pohřebné, vynaložené nebo hrazené jedním z manželů. *In re De Nisson's Guardianship, 197 Wash. 265, 84 P.2d 1024, 1026.*

Expenses of receivership. Náklady správce konkursní podstaty. Zahrnuje náklady na právního zástupce správce, odměnu správci, odměnu úřednímu odhadci,

odměnu auditorovi, nájem a jiné výdaje, které vynaložil správce při vedení společnosti.

Expenses of the state. Státní výdaje. Ve smyslu ústavního ustanovení o vybírání daní, náklady na správu státu během rozpočtového roku.

Expensis militum non levandis. Staré soudní nařízení, kterým se zakazovalo šerifovi vybírat dávky pro šlechtice z hrabství od majitelů starých korunních držav.

Experience. Zkušenost, praxe. Stav, rozsah nebo délka pracovní nebo studijní činnosti; praktický život na rozdíl od duchovního světa. Dovednost, odbornost nebo praktická zkušenost získaná osobním poznáním, vnímáním a činností. Také činnost, v níž se získává poznání.

Experience rating. Empirické stanovení sazeb. V pojišťovnictví způsob stanovení sazeb na základě minulých pojišťenevých ztrát.

Experientia per varios actus legem facit. Magistrarum experientia. Ze zkušenosti se různými způsoby rodí právo. Zkušenost je učitelkou všeho.

Experiment. Pokus. Zkouška nebo speciální test, nebo pozorování za účelem potvrdit nebo vyvrátit nějakou pochybnost. Proces testování.

Expert. Znalec. Odborník, který má znalosti ve specializované oblasti vědění, které byly získány buď vzděláním nebo osobní zkušeností. *Midtown Properties, Inc. v. George F. Richardson, Inc., 139 Ga. App. 182, 228 S.E.2d 303, 307.* Ten, kdo na základě vzdělání nebo zvláštní zkušenosti má znalost o dané věci, kterou lidé nemající zvláštní výcvik nejsou schopni přesně posoudit, nebo o které nemohou vyvodit správný závěr. *Balfour v. State, Ind., 427 N.E.2d 1091, 1094.* Ten, kdo praktickými životními a obchodními zkušenostmi získal zvláštní odbornost pro posouzení předmětu sporu. *Brown v. State, 140 Ga. App. 160, 230 S.E.2d 128, 131. Viz Expert testimony; Expert witness.*

Expert testimony. Znalecký posudek. Důkazní prostředek výpovědi osoby, která má odborné schopnosti nebo vědomosti v nějaké oblasti vědy, profese nebo obchodního podnikání, které nemá průměrný člověk a které znalec získal na základě svého odborného studia nebo odborné praxe. *Board of Ed. of Claymont Special School Dist. v. 13 Acres of Land in Brandywine Hundred, Del.Super., 11 Terry 387, 131 A.2d 180, 184.* Svědeckví podané o nějakých vědeckých, technických nebo profesionálních otázkách znalci, tj. osobami kvalifikovanými k tomu, podávat odborný výklad o otázkách na základě svého odborného vzdělání, schopností nebo obeznameností s věcí, o níž vypovídají. Důkaz osobami, které jsou odborníky v nějakém oboru umění, vědy, povolání nebo obchodního podnikání a které mají odbornost, jakou běžně nemají jiné osoby pracující v dané oblasti. Důkaz osobami, které jako znalci získaly odbornost v takové oblasti umění, oboru vědy, povolání nebo obchodního podnikání na základě odborného studia nebo odborné praxe.

Jestliže vědecké, technologické nebo jiné odborné poznání pomáhá vyšetřovateli nebo soudci porozumět důkazu nebo ozřejmit spornou skutečnost, potom svědek, který je znalcem podle své odbornosti, vzdělání, praxe nebo schopností, může podat svědeckví formou posudku nebo jiným způsobem. *Fed. Evid. R. (Federal Rules of Evidence — Federální pravidla pro dokazování) 702, 703. Viz také Expert witness; Opinion evidence or testimony.*

Expert witness. Svědecká výpověď znalce. Svědeckví podané osobou, která na základě vzdělání nebo odborné praxe má vyšší znalosti o daném předmětu než mají osoby, které nemají odborné vzdělání a nejsou schopny přesně věc posoudit, nebo si o ní učinit správný úsudek. *Kim Mfg., Inc. v. Superior Metal Treating, Inc., Mo. App., 537 S.W.2d 424, 428.* Svědek, který byl určen jako znalec a který je na základě toho připuštěn vypovídat (odpovídat na položené otázky) před soudem a pomocí porotě porozumět složitým a technickým otázkám, které nejsou známy neoborníkům. Osoba, která má o určité věci znalosti, jaké nemá neoborník. Ten, kdo je odborníkem v umění, obchodu nebo povolání a který svou odbornost získal studiem, odbornou praxí nebo pozorováním. Ten, kdo na základě životních a obchodních zkušeností má zvláštní schopnost posoudit spornou otázku. K připuštění důkazu znaleckým posudkem nebo výpovědí znalce viz *Fed. Evid. R. (Federal Rules of Evidence — Federální pravidla pro dokazování) 702–706. Viz také Expert testimony; Hypothetical question.*

Expilare. V římském právu ničit; loupit nebo pustošit. Užíváno o pozůstalosti.

Expilatio. Odcizení věci z dědictví. V římském právu trestný čin nezákonného přivlastnění si majetku patřícího do pozůstalosti. Nešlo v pravém slova smyslu o krádež (*furtum*), neboť takový majetek již nepatřil zesnulému ani dědici, jestliže dědic ještě majetek z pozůstalosti nezískal do držby. V common law udělení pověření ke správě dědické podstaty, vztahující se k době smrti zůstavitele, který zanechal poslední vůli, nebo osoby, která poslední vůli nezanechala; pozůstalost je tudíž svěřena správci pozůstalosti, který je pro tuto dobu ustanoven.

Expilator. V římském právu, zloděj; lupič nebo pustošitel.

Expiration. Uplynutí; expirace, zánik uplynutím času, jako např. uplynutí doby nájmu, vypršení pojistné smlouvy, konec účinnosti zákona apod. Ukončení; konec.

Výraz „expirace“ (expiration), např. ve smlouvě o pojištění, znamená zánik pojištění v důsledku uplynutí doby, na kterou byla smlouva uzavřena, zatímco „zrušení“ (cancellation) znamená zánik pojistné smlouvy v důsledku úkonu jedné ze stran, případně obou ještě před skončením stanoveného pojistného období.

Expire. *Viz Expiration.*

Expless. *Viz Explees.*

Expleta, expletia, or explecia. Renta a zisk z nemovitosti.

Explicatio. V římském právu čtvrtá námitka; odpovídá podání tripliky na dupliku (surrejoinder) podle common law.

Explicit. Výslovný. Určitý a jednoznačný, nemající skrytý význam nebo výhradu. Jasně a srozumitelně formulovaný.

Exploitation. Využívání, zužitkování, vykořisťování, těžba. Využívání práce, sporu nebo jiných prostředků k vlastnímu užítku, jako např. využívání těžby nerostů nebo lesa. *State Finance Co. v. Hamacher, 171 Wash. 15, 17 P.2d 610, 613.* Nespravedlivé přivlastnění si prospěchu jiného k vlastnímu prospěchu (např. vyplácením nízkých mezd nezákonným přistěhovalcům).

Exploration. Geologický průzkum. Zkoumání půdy, o níž se předpokládá, že obsahuje hodnotné nerostné látky, vrty, těžbou, hloubením šachet, prokopáváním tunelů a jinými způsoby, za účelem zjištění přítomnosti a obsahu rudy.

Explorer. Zvěd, průzkumník, lovec, pronásledovatel (zvěře).

Export, v. Vyvážet. *Canton R. Co. v. Rogan, 340 U.S. 511, 71 S. Ct. 447, 449, 95 L. Ed. 488.* Zaslat, vynést nebo vyvézt zboží za hranice státu. Dopravit zboží z jednoho státu do druhého podle obchodní smlouvy. Převážet nebo převádět zboží po moři. Doprava zboží ze Spojených států amerických do cizích států. *West India Oil Co. v. Sancho, C.C.A. Puerto Rico, 108 F.2d 144, 147.* Podle Ústavy Spojených států má Kongres právo regulovat vývoz zboží prostřednictvím pravomoci řídit obchod s cizími národy. Art. I, Sec. 8, Cl. 3 (Čl. I, odd. 8, věta 3. Ústavy USA). *Viz také Re-export.*

Export, n. Vyvážené zboží. Zboží vyrobené v jednom státě a převezené nebo prodané do státu jiného. Vyvezená věc nebo komodita. Častěji užívané v množném čísle.

Exportation. Vývoz. Zasilání nebo převoz zboží z jedné země do druhé. Oddělení zboží od věci, které jsou majetkem USA, s úmyslem sloučit je s věcmi v majetku cizího státu. *Matson Nav. Co. v. State Bd. of Equalization, 136 Cal.2d 577, 289 P.2d 73, 77.*

Export declaration. Prohlášení o vývozu. Doklad, který obsahuje údaje o vývozu lodního nákladu a je vyžadován podle federálních zákonů.

Export drafts. Vývozní směnka. Uzavřou-li vnitrostátní prodejce a zahraniční kupující strana obchodní smlouvu, faktická výměna platebních dokladů je obvykle prováděna bankami. K provedení finančního vyrovnání obchodu strany často používají „vývozních smenek“ (export draft) nebo „smenek“ (bill of exchange). Vývozní směnka je nepodmíněný příkaz vystavený prodávajícím kupující straně k zaplacení stanovené ceny, buď při předložení směnky na viděnou (sight draft), usance ke dni stanoveném na směnce (Time draft, usance — časová směnka). Směnka je obvykle splacená platebním příkazem prodávající strany nebo příkazem její banky.

Export—Import Bank. Vývozní a dovozní banka. Na státu nezávislá bankovní společnost, jejíž funkcí je poskytovat finanční pomoc při vývozu a dovozu zboží.

Export quotas. Vývozní kvóty. Objem určitého druhu zboží, které lze vyvážet. Takové kvóty jsou stanovené federální vládou pro účely národní obrany, hospodářské stability, cenových úlev apod.

Export clause. Omezení cla na vyvážené zboží. Ustanovení Ústavy USA (Čl. I., odd. 10, věta 2.) omezující pravomoc států uvalit cla na dovážené a vyvážené zboží.

Export tax. Vývozní daň. Daň uvalená na zboží vyvážené za hranice. Daň vybíraná z práva vyvážet nebo ze zboží na základě toho, že je nebo má být vyváženo. *Virgo Corp. v. Paiewonsky, D. C. Virgin Islands, 251 F. Supp. 279, 283. Viz také Customs duties; Domestic International Sales Corporation (DISC).*

Expose, v. Vystavit. Veřejně vystavit; ukázat, odhalit; nabídnout k veřejné prohlídce, jako např. „vystavit“ zboží k prodeji, „vystavit“ tarif nebo sazebník, „odhalit“ nesprávné jednání veřejných nebo kvaziveřejných osob.

Vydat na místo, kde je předmět vystaven nebezpečí, nebo kde je blízko něčemu, co může mít nepříznivý vliv; jako např. „vystavit“ dítě nebo sebe sama nebo jiného nebezpečí nakažlivé nemoci nebo nebezpečí a riziku jiného druhu.

K pojmu *indecent exposure* (exhibicionismus), viz *Indecent*.

Exposé. Fr. Prohlášení; vyjádření; projev; vysvětlení. Výrazu se používá v diplomacii o písemném vysvětlení důvodů, které vedly k určitému jednání nebo úkonům. Odhalení skutečností poškozujících pověst osoby, vlády aj.

Expositio. Lat. Vysvětlení; vystavení; interpretace.

Exposition. Vysvětlení; interpretace.

Exposition de part. Podle francouzského práva opuštění dítěte, které není schopné o sebe pečovat, na veřejném místě nebo v soukromí.

Expositio quae ex visceribus causae nascitur, est aptissima et fortissima in lege. Taková interpretace sporu, která vychází z jádra sporu, je v právu nejpřihodnější a nejpůsobivější.

Expository statute. Interpretací norma. Zákon, který je vydán proto, aby interpretoval jiný, již vydaný zákon. Takové normy bývají uvedeny následovně: „Skutečným záměrem přijatého zákona ... je a tímto se stanoví, že je“; „ustanovení zákona se nevztahují“; nebo „a tyto vydané a vyhlášené zákony se netýkají“ apod. Jde o obvyklý způsob legislativní úpravy.

Ex post facto. Po činu; činem nebo jednáním, které nastane až po jiném předchozím činu nebo jednání a vztahuje se k němu; následným jednáním; opak *ab initio* (od počátku). Tedy, převod nemovitosti může být platný od počátku (*ab initio*), nebo je-li neplatný od počátku, může být potvrzen následným úkonem — *ex post facto*.

Ex post facto law. Retroaktivní zákony, zákony se zpětnou působností. Přijetí zákona potom, co vyvstaly skutečnosti nebo se objevilo zmocnění k jednání, které zpětně mění právní důsledky nebo vztahy v nové skutečnosti nebo při převodu práv. Zákon je jakožto „*ex post facto*“ neústavní, jestliže zbavuje obžalovaného v trestním řízení práva na obhajobu, které měl před vydáním zákona. *State v. Rogers*, Ohio Com. Pl., 346 N.E.2d 352, 361. Čl. I, § 9 (věta 3.) a § 10 Ústavy USA zakazuje jak Kongresu, tak jednotlivým státům přijímat jakékoliv retroaktivní zákony. Ústavy mnoha států obsahují podobný zákaz vydávání retroaktivních zákonů.

Zákon s „retroaktivní působností“ postihuje někoho sankcí za čin, který v době, kdy byl spáchán, neodporoval zákonu; zákon, který zhoršuje nebo zvyšuje trestnost činu ve srovnání s trestností v době, kdy byl čin spáchán; zákon, který mění sankce nebo zvyšuje trest oproti zákonu, který se vztahoval k trestnému činu v době, kdy byl čin spáchán; zákon, kterým se mění pravidla pro dokazování a který připouští méně důkazních prostředků, než kolik jich vyžadoval zákon v době porušení zákona, s účelem odsoudit obžalovaného; zákon, který předstírá, že upravuje práva občanů a prostředky k jejich uplatnění, ve skutečnosti však stanoví tresty a zbavuje občany práv, která v době, kdy byla uplatněna, byla zákonná; zákon, který zbavuje obžalované zákoně ochrany, na niž měli právo, jako např. uznání zproštění rozsudku nebo udělení amnestie; každý zákon, který v souvislosti s trestem a jeho následky mění po-

stavení osoby v její neprospěch. *Wilensky v. Fields*, Fla., 267 So.2d 1, 5.

Exposure. Vystavování. Viz *Exposé*.

K *Indecent exposure* (exhibicionismus), viz *Indecent*.

Exposure of child. Vystavení dítěte nebezpečí. Umístění nebo opuštění dítěte tak, že není chráněno před ohrožením zdraví nebo života nebo před tím, že bude podrobena značnému utrpení, nebo že mu bude způsobeno vážné ublížení na těle.

Exposure of person. Exhibicionismus. V trestním právu takové vědomé vystavování nahého těla nebo po hlavních orgánů na veřejně přístupném místě, které má vyvolávat veřejné pohoršení nebo narušovat společenskou mravnost. Viz také *Indecent* (*Indecent exposure*).

Ex praecedentibus et consequentibus optima fit interpretatio. Nejlepší interpretace je z toho, co předchází a co následuje. Nejlepší interpretace vyplývá ze souvislostí.

Express. Jasný; určitý; výslovný; přímý; bezchybný; nepochybný nebo jednoznačný. Jasně formulovaný; slovně vyjádřený. Přímý a zřetelně stanovený. Označený jasně a výslovně nepřipouštějící jiný výklad. *Minneapolis Steel & Machinery Co. v. Federal Surety Co.*, C.C.A. Minn., 34 F.2d 270, 274. Vyjádřený přímým a srozumitelným jazykem, na rozdíl od vyjádření, které vyplývá z chování. Výraz je obvykle protikladem k „skrytý“, konkludentní (implied).

K výrazu *zřejmý* (*express*) viz další hesla, *Condition*, *Consent*; *Consideration*; *Contract*; *Covenant*; *Dedication*; *Emancipation*; *Invitation*; *Malice*; *Notice*; *Obligation*; *Trust*; *Waiver*; *Warranty*.

Express abrogation. Výslovné zrušení, výslovná derogace. Výslovné zrušení ustanovením nebo právním předpisem; zrušení zákona nebo ustanovení následným zákonem jeho výslovným uvedením. Výslovné zrušení je takové, které je uvedeno v zákoně buď obecně, jako např. v závěrečném ustanovení, kterým se ruší všechny zákony, které jsou v rozporu s novým zákonem, nebo které je provedeno tak, že se vyjmenovávají rušené zákony.

Express active trust. Viz *Trust*.

Expressa nocent, non expressa non nocent. Vyjádřené škodí, nevyjádřené neškodí. To, co bylo vysloveno, může někdy způsobit škodu, to, co nebylo, neškodilo.

Expressa non prosunt quae non expressa proderunt. To, co je vyjádřeno, může uškodit, to, co není vyjádřeno, může prospět.

Express assumpsit. Výslovný dobrovolný závazek. Souhlas k provedení nějakého úkonu nebo k zaplacení peněžní částky jinému, který je projevem jednoznačným způsobem. Souhlas daný ústně, písemně nikoli pod pečeti nebo souhlas úředně zapsaný k provedení nějakého úkonu nebo k zaplacení peněžní částky jinému. *Holcomb v. Kentucky Union Co.*, 262 Ky. 192, 90 S.W.2d 25, 27; *Anderson v. Biesman & Carrick Co.*, 287 Ill. App. 507, 4 N.E.2d 639, 640, 641.

Express authority. Výslovné zmocnění. Zmocnění výslovně udělené zmocněnci k provedení určitého úkonu. Zmocnění, které je přímo a jednoznačně udělené nebo svěřené mandatarři. Takové zmocnění, jaké principál projevem své vůle udílí zmocněnci. *Epstein v. Corporation Peruana de Vapores*, D.C.N.Y., 325 F. Supp. 535, 537.

Zmocnění, kterým se svěřuje pravomoc provést určitý úkon, který je přesně, jasně a přímo vymezen. Zmocnění udělené přímo, určité a zřetelně, které nepřipouští jiný výklad, na rozdíl od zmocnění, které je obecné, skryté nebo nepřímo stanovené.

Express color. Námitka zdánlivého práva. Podle starého anglického práva forma zvláštní námitky ve sporu, v němž se žalovaný měl obhajovat proti hlavnímu bodu žaloby. Zrušeno zákonem o soudním řízení v roce 1852, 15 & 16 Vict., c. 76, 64.

Express common-law dedication. Viz *Dedication*.

Express company. Převážná společnost. Obchodní společnost nebo právnická osoba, zajišťující přepravu zásilek nebo jiných movitých věcí, jako veřejný dopravce, zejména pak zajišťující spolehlivé a spěšné doručení cenin.

Express conditions. Viz *Condition*.

Express contract. Viz *Contract*.

Express dissatisfaction. Výslovná nespokojenost. Jestliže v poslední vůli je stanoveno, že tomu, kdo vyloví nespokojenost s jejími ustanoveními, propadá jeho dědický podíl, „nespokojenost“ je právně „vyjádřena“ tehdy, jestliže beneficiář podá námitku v právním řízení proti výkonu jakéhokoliv ustanovení závěti.

Expressed. Vyjádřený, výslovný. Vyjádřený přímo; projevem slovy; nepřipouštějící jiný výklad. *Anderson v. Board of Ed. of School Dist. No. 91*, 390 Ill. 412, 61 N.E.2d 562, 567. Viz *Express*.

Expressio eorum quae tacite insunt nihil operatur. Je bez účinku vyjádření toho, co je mlčky obsaženo. Je zbytečné vyjadřovat to, co se samo sebou rozumí.

Expression, freedom of. Svoboda projevu. Jedno ze základních svobod zaručených I. Dodatkem k Ústavě USA a mnoha ústavami jednotlivých států. Je ekvivalentem pro svobodu slova, tisku nebo shromažďování.

Expressio unius est exclusio alterius. Vyjádření jednoho znamená vyloučení druhého. *Burgin v. Forbes*, 293 Ky. 456, 169 S.W.2d 321, 325; *Newblock v. Bowles*, 170 Okl. 487, 40 P.2d 1097, 1100. Jmenování jedné věci zahrnuje vyloučení druhé věci. Jestliže některé osoby jsou jmenovány v zákoně, ve smlouvě nebo poslední vůli, jde o záměr vyloučit všechny ostatní z jejich působnosti. Podle tohoto principu, stanoví-li zákon výjimku z obecného pravidla nebo předpokládá-li zvláštní působnost některých ustanovení, jiné výjimky nebo jiná působnost jsou vyloučeny.

Expressio unius personae est exclusio alterius. Jmenování jedné osoby je vyloučením druhé osoby.

Expressly. Výslovně; přímo nebo jednoznačně; zřetelně; určité. *St. Louis Union Trust Co. v. Hill*, 336 Mo. 17, 76 S.W.2d 685, 689. Opak výrazu „skrytý“, konkludentně. *Bolles v. Toledo trust Co.*, 144 Ohio St. 195, 58 N.E.2d 381, 396.

Express malice. Výslovná zlomyslnost. Výslovná zlomyslnost v pojmu úkladná vražda zahrnuje záměr nebo úmysl zabít nebo způsobit vážné ublížení na zdraví a klidnou a rozvážnou mysl, z níž takový záměr pochází. *State v. Gardner*, 7 Storey 588, 203 A.2d 77, 80. Tak jak se výrazu užívá v souvislosti s haněním, znamená zveřejnění nactiutřačného materiálu ve špatné víře, bez přesvědčení o pravdivosti publikované věci nebo s hru-

bým nerespektováním pravdivosti nebo nepravdivosti toho, co se uvádí. *Barlow v. International Harvester Co.*, 95 Idaho 881, 522 P.2d 1102, 1113. Viz také *Malice*.

Express permission. Výslovné svolení. Podle zákona o povinnostech majitele motorového vozidla, výslovné svolení zahrnuje srozumění se záměrem použít vozidla před jeho použitím a udělení souhlasu k takovému použití.

Express private trust. Viz *Trust*.

Express repeal. Zrušení, derogace. Zrušení nebo anulování platného zákona vydáním následného zákona, kterým se prohlašují dřívější zákony za zrušené.

Express republication. Výslovné nové pořízení závěti. Dochází k němu tehdy, jestliže zůstavitel znovu podstupuje řízení, které je nutné k provedení poslední vůle se zjevným záměrem poslední vůli pořídit znovu.

Express request. Výslovná žádost. O takovou žádost jde tehdy, jestliže osoba žádá jiného nebo nařizuje jinému, aby něco vykonal nebo něco odevzdal nebo tehdy, jestliže osoba souhlasí, je-li požádána, aby jiný něco vykonal.

Express terms. Určité podmínky (okolnosti). V ustanovení o tom, že „určité“ stanovení podmínky pro přijetí návrhu smlouvy má vliv na změnu návrhu, znamená, že „určité“ musí být jasné, jednoznačné, jisté a nesporné.

Express trust. Viz *Trust*.

Expressum facit cessare tacitum. Vyjádřené způsobuje konec nevyjádřeného. (Jestliže je něco výslovně vyjádřeno, nelze se dovolávat obsahu mlčky předpokládaného.) Tedy mlčky uzavřená smlouva o převodu nemovitosti se vždy řídí výslovným projevem vůle směřující k uzavření takové smlouvy. Tam, kde zákon jasně definuje svůj celkový smysl, soud nesmí jeho smysl interpretovat tak, jak se mu zlíbí. *Munro v. City of Albuquerque*, 48 N.M. 306, 150 P.2d 733, 743.

Expressum servitium regat vel declaret tacitum. Ať se uplatní vyjádřená norma nebo vyjádří to, co je zamlčeno.

Express warranty. Viz *Warranty*.

Expromissio. Expromisse, převzetí cizího dluhu. V římském právu druh novace, v níž věřitel přijímal nového dlužníka, který převzal dluh starého dlužníka. Starému dlužníku pak zanikla právní odpovědnost za splnění pohledávky.

Expromissor. Nový dlužník. V římském právu ten, kdo dohodou s věřitelem převzal dluh jiného a stal se jediným odpovědným za jeho zaplacení. Postavení nového dlužníka je jiné než postavení ručitele, neboť na nového dlužníka zcela přechází pohledávka novací, zatímco ručitel je za splnění pohledávky odpovědný společně s principálem.

Expromittere. Převzetí právní odpovědnosti. V římském právu převzít za jiného právní odpovědnost za splnění právního závazku.

Expropriation. Vyvlastnění, expropriace. Zabraní soukromého vlastnictví státem na základě vyvlastňovacího práva státu (eminent domain). Pojmu se také používá v případech, kdy cizí stát vyvlastní na svém území americká průmyslová zařízení na území tohoto státu. V Louisianě jsou pojmy vyvlastnění (eminent domain) a expropriace (expropriation) totožné.

Dobrovolné vzdání se práv nebo nároků; zřeknutí se práv, která byla dříve prohlášena za vlastní. V tomto smyslu jde o opak „přivlastnění“ (appropriation).

Viz také Condemnation; Eminent domain.

Ex proprio motu. Z vlastní pohnutky. *Viz* Ex mero motu.

Ex proprio vigore. Vlastní silou.

Ex provisione hominis. Z ujednání lidí. Podle ustanovení smluvních stran, na rozdíl od ustanovení zákona.

Ex provisione mariti. Z ujednání manžela.

Expulsion. Vypovězení. Vyhoštění; vykázaní; vyloučení z možnosti natrvalo užívat výsad instituce nebo společnosti. Zbavení člena korporace, zákonodárského sboru, shromáždění, společnosti, obchodní organizace aj. členství řádným hlasováním v samotné organizaci za porušení povinností, nesprávné jednání nebo z jiného oprávněného důvodu. Také, v právu na ochranu vlastnictví, vlastníka nemovitosti a uživatele (nájemníka), vypuzení a nedobrovolné vystěhování. *Viz* Deportation; Ejectment; Eviction; Expel; Forcible entry and detainer; Process (*Summary process*).

Expunge. Vymazat; zahladit; zničit; zaškrtat; vyškrtat. Fyzicky zničit údaj — včetně rejstříku trestů — v záznamech, počítačových sítích nebo jiných registraturách.

Expungement of record. Zahlazení odsouzení. Vyškrtnutí záznamu o odsouzení v trestní věci z rejstříku trestů po uplynutí stanovené lhůty. V některých státech USA je upraveno zahlazení údajů v trestním rejstříku i v případě osob, které nebyly pravomocně odsouzeny (*např.* N.J.S.A. 2C:52-6) nebo byly nezákonně zadrženy. *Viz také* Erasure (*Erasure of record*).

Expurgation. Očištění, cenzurování. Zbavení publikace *např.* obscénních míst.

Expurgator. Cenzor, expurgátor.

Ex quasi contractu. Z kvasikontraktu (smlouvy).

Ex rel. *Viz* Ex relatione.

Ex relatione. Z vyprávění nebo ze zprávy. Nepřímé podání.

Soudní řízení, které je zahájeno na návrh státního žalobce (nebo jinou oprávněnou osobou) jménem a v zastoupení státu, avšak na základě podnětu a zprávy osoby, která má soukromý zájem na předmětu žaloby, je řízením zahájeným „na podnět“ (on the relation — *ex relatione*) a osoba, na jejíž podnět je řízení zahájeno se nazývá „podatel žaloby“ (relator). Takový soudní spis má potom záhlaví „State *ex rel.* Doe v. Roe.“

Je-li v soudních protokolech o soudním sporu řečeno, že je *ex relatione*, znamená to, že osoba, která vypoovídá, odvozuje své podání nikoli z vlastního poznání, ale z vyprávění jiné osoby, která byla přímým svědkem pře.

Ex rights. Bez práv. Cenný papír je prodán *bez práv* (*ex rights*), jestliže na nabyvatele nepřecházejí jiná práva vázaná na cenný papír. Takový cenný papír je prodán bez přednostního práva upsání na nově vydané akcie společnosti. Výraz se vztahuje k datu, v němž nabyvatel veřejně obchodovatelných akcií nemá právo nabýt práv, která byla inkorporována v cenném papíru.

Ex rigore juris. Přísně (striktně) vzato; podle přísnosti práva.

Exrogare. V římském právu převzít novým zákonem staré právo.

Ex scriptis olim visis. Z listin dříve viděných. Řčení pro označení listinného důkazu. Důkaz podává svědek, který poté, co viděl listiny nebo jiné doklady, jež vlastní strana sporu, osobně s ní jednal o obsahu takových listin nebo dokladů, nebo jinak na jejich základě jednal nebo vyhotovil písemnou odpověď, další korespondenci nebo přijal nabídku strany ve věci upravené v listinách. Důkaz může podávat i svědek, který uzavřel obchod, týkající se věci upravené v listinách nebo obsažené v jiných sdělovacích médiích, které byly mezi stranou a svědkem, které v řádných a běžných obchodních jednáních vedou k rozumnému předpokladu, že listiny nebo doklady byly písemnostmi strany sporu.

Ex ship. Z lodi. Výraz používaný ve smlouvě o prodeji zboží, který znamená, že riziko ztráty na zboží, které bylo z lodi vyloženo, přechází na nabyvatele. Nabyvatel odpovídá za splacení všech dalších dovozních poplatků a cel. UCC (Uniform Commercial Code — Jednotný obchodní zákoník) § 2-322. *Viz také* Ship.

Ex statuto. Ze zákona, podle zákona.

Ex stipulatu actio. V římském právu žaloba na základě stipulace (verbální smlouvy). Žaloba o navrácení manželského podílu.

Ex tempore. Časem, od času; uplynutím času. *Ex diuturno tempore* — z délky času. Bez přípravy nebo předchozího uvážení.

Extend. Prodloužit, rozšířit, protáhnout, zvětšit, přesáhnout původní limit; *např.* prodloužit lhůtu k podání odpovědi, prodloužit nájem, funkční období, platnost stanov, železniční dráhu apod. Keetch v. Corder, 90 Utah 423, 62 P.2d 273, 277. Roztáhnout nebo vytáhnout. Loeffler v. Federal Supply Co., 187 Okl. 373, 102 P.2d 862, 864. *Viz také* Extension; Renewal.

Extended. Prodloužení. Prodloužení původně stanovené doby, nikoli však libovolné stanovení nového data. Prodloužený, natažený nebo rozšířený.

Extended coverage clause. Rozšířené pojištění. Ustanovení pojistné smlouvy, které upravuje ochranu před rizikem přesahujícím riziko předvídané v základní smlouvě. *Viz také* Omnibus clause.

Extended insurance. Rozšířené pojištění. Možnost užití dividend k uhrazení dalšího pojistného, které prodlužuje pojištění od data poslední splátky bez další jiné platby. Williams v. Union Central Life Ins. Co., Tex., 291 U.S. 170, 54 S. Ct. 348, 78 L. Ed. 711.

Extended warranty. *Viz* Warranty.

Extendi facias. Lat. Vykonej. V anglické soudní praxi název soudního nařízení (odvozený z dvojice důrazných slov); častěji obecně označované jako „výkon“ (extent).

Extension. Prodloužení. Prodloužení lhůty stanovené smlouvou (*např.* uplynutí doby nájmu nebo data splatnosti směnky). *Viz také* Grace period.

Přístavba. Část přistavená k budově nebo domu. Rozšíření stávajícího příslušenství. Rozšíření hlavního tělesa; připojení něčeho menšího k něčemu většímu; prodloužení nebo natažení z jednoho bodu do druhého. Takové příslušenství orgánu, kterým orgán zabírá určitý prostor. Newark Stove Co. v. Gray & Dudley Co., D. C. Tenn., 39 F. Supp. 992, 993.

Commercial law. V obchodním právu udělení další lhůty ke splacení dluhů. Dohoda mezi dlužníkem a jeho věřiteli, podle níž věřitelé prodloužují dlužníku lhůtu ke splacení pohledávek. Věřitelova shovívavost v poskytnutí další lhůty dlužníkovi ke splacení nesplaceného dluhu. *Viz* Bankruptcy proceedings.

Lease. Ve smlouvě o nájmu „prodloužení“ v obvyklém významu znamená prodloužení předešlého pachtu. Rozdíl mezi „prodloužením“ a „obnovením“ nájmu je hlavně v tom, že v případě obnovy jde o nový nájem, zatímco v případě prodloužení stejný nájem trvá po dobu stanovenou prodloužením. Zvolit obnovu nájmu znamená poskytnout nový nájem za stejných podmínek jako u starého nájmu, zatímco zvolit prodloužení znamená prodloužení starého nájmu na další období.

Patents. V patentovém právu prodloužení další ochranné doby patentu.

Taxes. V daňovém právu žádost o prodloužení doby k odevzdání daňového přiznání.

Time. Prodloužení lhůty k provedení úkonu. Prodloužení lhůty k provedení úkonu, který jinak má být proveden podle procesních předpisů podle Fed. R. Civil P. 6 (Federal Rules of Civil Procedure — Federální pravidla pro civilní řízení) nebo v trestněprávním řízení podle Fed. R. Crim. P. 45 (Federal Rules of Criminal Procedure — Federální pravidla pro trestněprávní řízení) a v odvolání proti rozsudku nižšího soudu podle Fed. R. App. P. 26 (Federal Rules of Appellate Procedure — Federální pravidla pro odvolací řízení).

Extension agreements. Dohody o prodloužení lhůty. Dohody, kterými se poskytuje další lhůta k plnění závazků stanovených v původní smlouvě.

Extension or renewal of note. Prodloužená splatnost směnky. Prodloužení nebo obnovení splatnosti směnky je dohodou stran o tom, že datum splatnosti bude posunuto od data stanoveného původní směnkou. Elk Horn Bank & Trust Co. v. Spraggins, 182 Ark. 27, 30 S.W.2d 858, 859.

Extensive. Rozsáhlý. Široce rozložený v prostoru, čase nebo místě; značný, široký nebo schopný dalšího rozšíření.

Extensores. Odhadci. Podle starého anglického práva odhadci nebo taxátoři. Označení úředníků, kteří byli jmenováni k oceňování, oddělování nebo přidělování pozemků. Jejich povinností bylo dohlížet, vést soupis a záznamy o pozemcích, vytyčit hranice pozemků podle určitých kritérií a stanovit jejich cenu před jejich rozdělením a přidělením.

Extent. Rozsah; rozloha; stupeň; míra.

Podle starého anglického práva nařízení o exekuci vydané správcem státní pokladny, vznikl-li dluh vůči Koruně nebo vůči soukromému věřiteli a byl-li uznán za oprávněný, nebo vyplynul-li z působnosti zákona o obchodu a zboží. Tímto nařízením se šerifovi (soudci) prikazovalo, aby dlužníkovy pozemky ocenil, ale neprodával. Dluh měl být vyrovnán z pronájmu pozemků věřiteli. Nájem trval tak dlouho, dokud nebyla pohledávka uspokojena. Název vznikl z toho, že šerif byl oprávněn ocenit pozemky v celé jejich hodnotě dříve, než je odevzdal žalující straně. Výrazu se kdysi užívalo v různých státech USA k označení nařízení, kterými se věřiteli odevzdávaly dlužníkovy pozemky na omezenou dobu, dokud nebyl splacen dluh.

Extenta manerii. (Rozsah nebo přehled rozlohy panství). Název anglického zákona vydaného Eduardem I. (4 Edw. I, St. 1), kterým byl stanoven jistý způsob vedení pozemkových knih o panství a k němu přilehlých pozemcích.

Extent in aid. Podle starého anglického práva druh nařízení o exekuci, vydaného na návrh a ve prospěch dlužníka Koruny, na vyrovnání pohledávky vůči samotnému dlužníku. Tohoto institutu bylo značně zneužíváno vzhledem k zvláštním výsadám dlužníků Koruny a jeho používání bylo upraveno zákonem Jiřího III. (Stat. 57 Geo. II, c. 117). 3 Bl.Comm. 419. Zrušeno královským Zákonem o soudním řízení (Crown Proceedings Act) v roce 1947. Nařízení původně používané dlužníkem krále proti vlastnímu dlužníku k vymáhání přednostního práva uděleného na základě jeho oddanosti králi. United States Fidelity & Guaranty Co. v. Carter, 161 Va. 381, 170 S.E. 764, 768.

Extent in chief. Zkrácené řízení. Podle starého anglického práva zkrácené řízení, které bylo zahájeno na základě královny žaloby proti osobě, majetku (hmotnému i nehmotnému) a pozemkům králova dlužníka, zabraných k uspokojení královny pohledávky. Hlavní forma nařízení k exekuci, vydaného na návrh Koruny k náhradě za pohledávky vůči Koruně. Zrušeno Zákonem o královském soudním řízení (Crown Proceeding Act) v roce 1947. Adverzní řízení zahajované na návrh krále k náhradě za pohledávky vůči Koruně.

Extenuate. Zmenšit; zmírnit; prominout.

Extenuating circumstances. Polehčující okolnosti. Okolnosti, které trestný čin činí méně závažným, zavrženíhodným nebo trestuhodným, než by jinak byl, nebo které vedou ke zmírnění nebo snížení viny. Takové okolnosti mohou být prokazovány za účelem snížení trestu nebo náhrady škody. V závazkovém právu neobvyklé nebo mimořádné události, které zabraňují splnění závazku ve stanovené lhůtě (*např.* stávka dělníků nebo dodavatelů). *Viz také* Extraordinary circumstances; Mitigating circumstances.

Extenuation. Zmírnění. To, co činí trestný čin nebo porušení práva méně zavrženíhodným, než jakým by jinak bylo bez zmírnění. Je to opak zhoršení. *Viz* Extenuating circumstances.

Exterior. Vnější, zevní, týkající se zevnějšku. Northwestern Casualty & Surety Co. v. Barzune, Tex. Civ. App., 42 S.W.2d 100, 103. Povrch.

External. Vnější, zřetelný, viditelný zevnějšku, patrný, zevní, vnímatelný. Povrchní, jako *např.* povrch těla; fyzický a hmotný, na rozdíl od duševního nebo mravního. Provident Life & Accident Ins. Co. v. Campbell, 18 Tenn. App. 452, 79 S.W.2d 292, 296. Ve smlouvě o životní pojistce v ustanovení o dvojnásobném odškodnění (double indemnity clause), výraz „externí“ (external) se týká síly nebo prostředku, a nikoli újmy na zdraví. Hanna v. Rio Grande Nat. Life Ins. Co., Tex. Civ. App., 181 S.W.2d 908, 911.

External, violent and accidental means. Vnější násilí. Z označení smrti způsobené „vnějším násilím“ nutně vyplývá, že smrt nebyla způsobena nemocí nebo selháním tělesných sil. Mutual Life Ins. Co. of New York v. Hassing, C.C.A. 10, 134 F.2d 714, 716.

Exterritoriality. Extraterritorialita. Vynětí osob (*např.* členů cizích vlád), které dočasně pobývají na území

státu, z působnosti zákonů. Vynětí z působnosti běžných zákonů státu udělené dočasně cizím monarchům a jejich doprovodu, diplomatickým zástupcům a členům jejich domácnosti a jiným osobám s podobným postavením. *Viz* Capitulation.

Exterus. Lat. Cizinec; ten, kdo se narodil za hranicemi. Opak *civis (občan)*.

Exterus non habet terras. Cizinec nemá (nevlastní) půdu.

Ex testamento. Ze závěti, podle poslední vůle. Opak *ab intestato (bez testamentu — ze zákona)*.

Extinct. Zaniklý. Neexistující, neužívaný. Postrádající žalobce. *Viz* Extinguishment.

Extincto subjecto, tollitur adjunctum. Zanikne předmět, zaniká vedlejší věc. Jestliže předmět (nebo podstata) zanikne, zaniká vedlejší věc (nebo příslušenství). Tedy, jestliže je cíle podnikání, pro který byla zřízena obchodní společnost, dosaženo, společnost sama zaniká.

Extinguish. Zničit nebo ukončit. Onondaga Water service Corporation v. Crown Mills, Inc., 132 Misc. 848, 230 N.Y.S. 691, 698. Zrušit nebo anulovat. Uhasit, udusit, utlumit, jako např. oheň nebo plameny. *Viz také* Cancellation; Termination.

Extinguishment. Anulování. Zánik práva, pravomoci, smlouvy nebo majetkového práva. Anulování dvoustranné smlouvy nebo zánik samotného předmětu, jehož se smlouva týká. *Viz* Cancellation.

„Zánik“ je někdy zaměňován se „splnutím“, ačkoliv mezi nimi existuje zřetelný rozdíl. „Splnutí“ (merger) je pouze jedním ze způsobů zániku a týká se majetkových práv pouze za určitých podmínek; „zánik“ je obecným pojmem aplikovaným na všechna práva, nejen majetková. „Zánik“ znamená konec věci bez další její existence; „splnutí“ je pokračováním podstaty věci, vyjma případu splnutí s jinou částí věci s novou identitou. *McRoberts v. McRoberts*, 177 Okl. 156, 57 P.2d 1175, 1177.

Extinguishment of common. Zrušení obecního pozemku. V anglickém právu, ztráta práva mít obecní pozemek, k níž mohlo dojít z různých důvodů.

Extinguishment of copyhold. Zrušení (úročního) nájemního statku. Podle anglického práva se o nájemním statku mluví jako o zrušeném tehdy, jestliže práva ke svobodnému statku a k nájemnímu statku splývají v jedné osobě a v jednom právu; k tomu může dojít buď, že nájemní práva splnou s právy ke svobodnému statku nebo naopak. Podle ustanovení Zákona o vlastnictví z roku 1922 (Law of Property Act), nájemní práva ke statkům byla zrušena a přeměněna buď na pacht nebo častěji na práva neomezené držby (freehold).

Extinguishment of debts. Zánik dluhu. Zánik nastává splacením; narovnáním a uspokojením; novací nebo nahrazením novým dlužníkem; splnutím, jestliže věřitel dostal náhradu nebo přijímá záruku vyšší hodnoty, než je hodnota původního závazku; prominutím dluhu; konkursem; tím, že jedna ze stran, věřitel nebo dlužník, pověří druhého výkonem závazku. *Viz také* Bankruptcy proceedings.

Extinguishment of legacy. Zánik odkazu. K zániku odkazu dochází tehdy, jestliže odkázaná věc již neexistuje nebo byla zcizena, takže v době smrti zůstavitele netvoří součást jeho jmění. *Viz* Ademption.

Extinguishment of lien. Osvobození od zadržovacího práva.

Extinguishment of rent. Zánik práva na rentu. Jestliže osoba pobírá roční rentu z pozemků a poté tyto pozemky koupí, takže nabyvá majetková práva jak k pozemku, tak k rentě, právo na rentu zaniká. Právo na rentu může také zaniknout spojením majetkových práv, uznáním práv, udělením práv, vzdáním se práv a odstoupením práv.

Extinguishment of ways. Zánik práva cesty. Zánik je obvykle dán jednotou držby, jestliže např. někdo měl právo cesty přes ohradu jiného a tuto ohradu koupil, právo cesty zaniklo.

Extirpation. Vykořenění. V anglickém právu způsob vyhubení nebo vyhlazení. *Viz* Estreperment.

Extirpatione. Poškození nemovitosti. Nařízení soudu před nebo po vydání rozsudku proti osobě, která poté, co byl vynesen verdikt (rozhodnutí poroty) nepříznivý vůči jejím majetkovým právům k pozemku nebo jiným nemovitostem, zničila budovy nebo vyvrátila stromy.

Extorsively. Vyděračsky. Výraz užívaný v obžalobě proti vydírání.

Extort. Vynutit, vymáhat. Vynucovat nebo nutit, např. k doznání nebo k poskytnutí informace prostředky, které překonávají schopnost osoby vzdorovat, a tím získat výpověď, která není dobrovolná. Získat nepoctivými metodami; obdržet nezákonným způsobem, jako např. vynutit splacení hrozbou ublížení na zdraví, poškození majetku nebo pověsti. Vyžadovat něco nepoctivě hrozbami nebo vyvoláním strachu. Základní význam výrazu „vymáhat“ je získat peníze nebo jinou hodnotnou věc, buď donucením za použití skutečného násilí nebo působením na vůli, které je často účinnější a těžce se mu vzdoruje než fyzickému násilí. *Viz také* Extortion.

Extortio est crimen quando quis colore officii extorquet quod non est debitum, vel supra debitum, vel ante tempus quod est debitum. Vydírání je zločinem, jestliže z titulu funkce někdo vymáhá to, co není povinné, nebo více, než je povinné, nebo vymáhá něco před tím, než je to povinné.

Extortion. Vydírání. Získání majetku jiného nezákonným použitím skutečného násilí nebo hrozby násilím, vyvoláním strachu nebo z titulu úřední pravomoci. 18 U.S.C.A. (United States Code Annotated — Anotovaný zákoník USA) § 871 a násl.; § 1951.

Osoba je obviněná z krádeže vydíráním, jestliže záměrně získá majetek jiného hrozbou, že : (1) způsobí někomu ublížení na zdraví nebo spáchá jiný trestný čin; nebo (2) obviní někoho ze spáchání trestného činu; nebo (3) zveřejní skutečnosti důvěrného charakteru, které mohou vyvolat k osobě nenávisť, opovržení nebo zesměšnění, nebo poškodit pověst a dobré obchodní jméno; nebo (4) podá nebo zamítne jako úřední osoba žalobu nebo přiměje úřední osobu podat nebo zamítnout žalobu; nebo (5) zahájí nebo bude pokračovat ve stávce, bojkotu nebo jiné kolektivní neoficiální akci, jestliže majetek nebude požadován nebo připsán ve prospěch skupiny, v jejímž zájmu jednatel vystupuje; nebo (6) bude svědčit nebo poskytovat informace nebo odmítne svědčit nebo poskytovat informace ve věci žalobního návrhu nebo obhajoby jiné osoby; nebo (7) způsobí jinou újmu, která by nebyla ve prospěch vydíraného. Model Penal Code (Vzorový trestní zákoník), § 223.4.

Za trestný čin úplatkářství se také považuje to, že úřední osoba požaduje nebo přijímá úplatu za služby, které jsou poskytovány zdarma; nebo přijímá za služby poskytované za úplatu úplatu vyšší než stanovuje právní předpis nebo platbu, jejíž splatnost ještě nenastala.

Výraz úplatkářství se vztahuje na osoby, které vyžadují peníze, buď za účelem vykonání nějaké povinnosti, poskytnutí ochrany před újmou nebo uplatněním vlivu, a zahrnuje získání peněz nebo jiného majetku využitím strachu nebo důvěřivosti nebo slibem mlčenlivosti o trestných činech jiných. Obecně výraz znamená vykonávání nátlaku z titulu pravomoci a v užším smyslu znamená nezákonné přijímání peněz nebo jiné věci úřední osobou z titulu zastávání funkce, které mu nepřísluší, překračují příslušnou mez nebo jsou vyplaceny před řádným termínem.

Viz také Blackmail; Hobbs Act; Loan sharking; Shakedown. K *Larceny by extortion*, viz *Larceny*. *Srovnej* Coercion.

K rozdílu mezi *extortion (vydírání)* a *exaction (vymáhání)*, viz *Exaction*.

Extortionate credit. *Viz* Loansharking.

Ex tota materia emergat resolutio. Vysvětlení má vplynout z celé věci; výklad zákona musí vyplývat ze všech jeho částí, vzatých jako celek.

Extra. Mimo, vyjma, bez, z, kromě. Dodatečný. Latinská předložka objevující se často v právnícké terminologii.

Extra allowance. Dodatečný příspěvek. Podle soudní praxe ve státě New York příspěvek k úhradě nákladů řízení přiznaný straně, která spor vyhrála a která se ocitla v mimořádně složité situaci. *Hascall v. King*, 54 App. Div. 441, 66 N.Y.S. 1112.

Extra commercia. Majetek určený k veřejně prospěšným účelům. Takový majetek je „vyňat z obchodu“.

Extract, v. Vytáhnout nebo vyjmout; vychýlit ze stabilizované polohy.

Extract, n. Výtah. Část z psaného textu nebo výpis z něho.

Extracta curiae. Výnos z práva soudit. Podle starého anglického práva přiděl nebo zisk z práva soudit, plynoucí z obvyklých poplatků, aj.

Extradition. Extradice. Vydání osoby cizímu státu, osoby, která byla obviněna ze spáchání trestného činu nebo pravomocně odsouzena na území jiného státu než je stát, jehož soudní pravomoci osoba podléhá. Vydání osoby cizímu státu se děje na žádost toho státu, který má pravomoc soudit a trestat takovou osobu. U.S. Const., Art. IV, § 2 (Ústava USA, Článek IV., oddíl 2); U.S.C.A. (United States Code Annotated — Anotovaný zákoník USA) § 3181 a násl. Většina států USA přijala Jednotný zákon o vydávání v trestních věcech (Uniform Criminal Extradition Act). *Viz také* Interstate rendition; Rendition.

Extra dividend. Mimořádná dividenda. Dividenda vyplacená akciovou společností v hotovosti nebo ve formě akcií mimo řádné nebo obvyklé dividendy. *Viz také* Ex dividend; Extraordinary dividend.

Extra-dotal property. Mimověnní majetek. V Louisianě se výrazu používá k označení toho manželčina majetku, který není součástí jejího věna. Bývá také označován jako „nepatřící k věnu“ (paraphernal property). *Fleitas v. Richardson*, 147 U.S. 550, 13 S. Ct. 495, 37 L. Ed. 276.

Extra feudum. Mimo léno; mimo panství nebo nepatřící tomu panství, které nárok uplatňuje.

Extrahazardous. Zvláště nebezpečný. Podle právních norem o pojištění, okolnosti mimořádného a zvláštního nebezpečí.

Extrahura. Zatoulané domácí zvíře. Podle starého anglického práva zvíře, které má vlastníka a které se potuluje; zaběhlé zvíře.

Extrajudicial. Mimosoudní. To, co je učiněno, odevzdáno nebo provedeno mimo řádné soudní řízení. Nezakládající se na žalobě nebo netýkající se žalobního nároku, např. mimosoudní důkaz (důkaz neprojednáváný před soudem) nebo přísaha, která není složena před soudem.

Také to, co přestože je předloženo v řádném řízení soudu, není nutné, co je vloženo nebo co jde nad rámec soudního řízení; jako např. soukromý výrok soudce (*dictum*).

To, co není v pravomoci soudce nebo v jeho jurisdikci, nehledě na to, že soudce věc k řízení převzal.

Viz také Alternative dispute resolution; Self-help.

Extrajudicial confession. *Viz* Confession.

Extrajudicial evidence. Mimosoudní důkaz. Důkaz předložený soukromým osobám o skutečnostech, u nichž se vyžaduje, aby byly prokázány.

Extrajudicial oath. Mimosoudní přísaha. Prísaha, která není složena před soudem v průběhu řádného soudního řízení nebo před jiným orgánem zákonem k tomu zmocněným, přestože je oficiálně složena před úřední osobou.

Extrajudicial statement. Mimosoudní prohlášení. Psané nebo ústní prohlášení učiněné před jiným než soudním orgánem. Přípustnost takového prohlášení jako důkazu před soudem se řídí pravidlem o svědectví z doslechu (hearsay rule — svědectví osoby, která o události slyšela) a pravidly pro uplatnění výjimek.

Extra iudicium. Mimosoudní; mimo vlastní spor; mimo soud; mimo soudní pravomoc. *Viz* Extrajudicial.

Extra jus. Mimo právo; více než požaduje právo.

Extralateral right. Extralaterální (mimoobvodové) právo. V horním právu právo vlastníka důlní koncese, náležitě přidělené k pozemku patřícímu státu, sledovat a dolovat rudnou žílu, jejíž jádro leží uvnitř obvodu koncesí přiděleného pozemku, nehledě na to, že směr a přesáhnout úroveň, která by vznikla vertikálním prodloužením obvodových stěn koncesí přiděleného pozemku.

Extra legem. Mimo právo; mimo právní ochranu.

Extra legem positus est civiliter mortuus. Ten, kdo je postaven mimo zákon, je občanský mrtev. *International Bank v. Sherman*, 101 U.S. 403, 25 L. Ed. 866.

Extramural. Vnější. Vnější pravomoce právníckých osob zřizovaných místními orgány správy jsou ty, které se vykonávají vně orgánů právnícké osoby mimo její vnitřní strukturu, na rozdíl od „vnitřních“ (intramural) pravomocí aplikovaných v jejím rámci.

Extrnational. Nadnárodní. Mimo územní a vládní pravomoce státu. *Viz také* Extraterritorial.

Extraneous evidence. Nepřímý důkaz. S odvoláním na smlouvu, jednostranný akt, poslední vůli nebo na jinou písemnost nepřímým důkazem je takový důkaz, který zmíněné doklady samy neposkytují, ale který vyplývá z jiných pramenů; stejně jako důkaz *aliunde* (*odjinud*). Viz také *Aliunde*; *Parol evidence rule*.

Extraneous offense. Vedlejší trestný čin. Čin, který nebyl spáchán v souvislosti s hlavním trestným činem nebo který se netýká činu, pro který je obžalovaný souzen. *Ridinger v. State*, 146 Tex. Cr. R. 286, 174 S.W.2d 319, 320.

Extraneous questions. Vedlejší otázky. Otázky, které nesouvisí s bodem, o němž má být rozhodnuto.

Extraneus. Cizinec. Podle starého anglického práva ten, kdo se narodil v cizině.

V římském právu zůstavitelův nemanželský dědic. Občané cizího státu. Synonymum pro *alienus* (*cizinec*).

Extraneus est subditus qui extra terram, i.e., potestatem regis natus est. Cizinec je osoba narozená mimo území, tj. mimo dosah moci krále.

Extraordinary. Mimořádný. Přesahující obvyklou, průměrnou nebo normální míru nebo stupeň; mimo obvyklý pořádek, metodu nebo pravidlo; neobvyklý, nepravidelný nebo nezvyklý; pozoruhodný; nikoli běžný; řídký; používaný při výjimečných příležitostech nebo pro výjimečné účely. *Courtney v. Ocean Accident & Guaranty Corporation*, 346 Mo. 703, 142 S.W.2d 858, 861. Výraz je široký i pružný ve významech.

Výraz mimořádně (zvláště) nebezpečný se týká nehody, zranění, příhody nebo rizika a událostí, které jsou svou povahou jiné než ty, jaké na základě zkušeností nebo řádné opatrnosti lze předvídat, předjímat nebo na které se lze připravit. *Western & Atlantic Ry. Co. v. Hasler*, 92 Ga. App. 278, 88 S.E.2d 559, 562.

Extraordinary average. Mimořádné poškození lodi. V námořním právu příspěvek všech stran zúčastněných na obchodní plavbě na uhrazení škody na lodi nebo nákladu způsobené stranám, které utrpěly ztrátu ke prospěchu ostatních stran.

Extraordinary care. Mimořádná péče. Synonymum pro značnou péči, největší péči, nejvyšší stupeň péče. Viz *Care*; *Diligence*; *Negligence*.

Extraordinary circumstances. Mimořádné okolnosti. Faktor času, místa apod., s jakým obvykle není spojována určitá věc nebo událost; mimo působení obvyklých činitelů. Viz také *Extenuating circumstances*; *Mitigating circumstances*.

„Mimořádné okolnosti“ odůvodňující zásah federálních orgánů do činnosti vyšetřovacích orgánů jednotlivých států ve věci nevyšetřených trestních případů musí být mimořádné v tom, že vyžadují okamžitý zásah federálních orgánů k poskytnutí pomoci a ne pouze v tom, že jde o zvláště neobvyklou faktickou situaci. *Kugler v. Helfant*, N. J., 421 U.S. 117, 95 S. Ct. 1524, 1524, 1531, 44 L. Ed 15.

Extraordinary danger. Mimořádné nebezpečí. Nebezpečí nebo riziko v zaměstnání, které se obvykle při výkonu zaměstnání nevyskytuje. Viz také *Extraordinary hazard*; *Extraordinary risk*.

Extraordinary dividend. Mimořádná dividenda. Dividenda vyplácená akciovou společností neopakovaně a nepravidelně v důsledku nějakých mimořádných událostí (např. dosažení neobyčejně vysokého zisku). „Mi-

mořádná dividenda“ se liší od „řádné dividendy“ nebo „roční dividendy“ v tom, že není přiznaná z řádného zisku společnosti, vzniklého z obvyklé obchodní činnosti společnosti, ale je obvykle přiznaná na základě mimořádně vysokých příjmů nebo neočekávaného přírůstku kapitálových aktiv, způsobeného nahodilými vnějšími okolnostmi mimo vliv a působení společnosti, avšak společnosti prospěšnými, a to buď zvýšením produkce a prodeje výrobků nebo přiznáním přidané hodnoty k majetku společnosti. In re *Bank of N.Y. & Fifth Ave. Bank*, 105 N.Y.S.2d 211, 217, 222. Viz také *Extra dividend*.

Vyplácením v hotovosti „vyčerpatelných aktiv“ (*wasting assets*) společností rozvrhnou jako „mimořádné dividendy“, jestliže alespoň zčásti představují rozdělení výtěžku kapitálových aktiv.

Extraordinary expenses. Mimořádné náklady (výdaje). Náklady neobvyklé svou povahou a řídkostí výskytu; např. zrušení závodu, odepsání hodnoty obchodního podniku, rozhodnutí soudu o plnění značné částky z titulu záruky na výrobky.

Ustanovení ústavy o tom, že státy mohou být zadluženy pro mimořádné výdaje, znamená výdaje jiné než řádné a ty, které stát má, např. na sociální zabezpečení, výdaje, vynucené nepředvídanými okolnostmi, jako např. povodeň, hladomor, požár, zemětřesení, mor, válka nebo jiné okolnosti, které by přinutily stát vyvinout nejvyšší úsilí k ochraně svých občanů, jejich majetku, svobody nebo života.

Extraordinary flood. Mimořádně rozsáhlá povodeň. Povodeň, jejíž nevysvětlitelný příval nemohl být na základě poznání přírodních podmínek a jejíž dosah a rozsah způsobených škod nemohly být předpokládány. Nebylo ani možné zabránit škodám na základě náležitého sledování a předpovědi (povětrnostních podmínek). *Jensen v. Buffalo Drainage Dist. of Cloud County*, 148 Kan. 712, 84 P.2d 961, 965. Povodeň tak neobvyklá, že jí nebylo možné ani při dostatku náležitých zkušeností a opatrnosti předvídat.

Extraordinary gain or loss. Mimořádný zisk nebo ztráta. Zisk nebo ztráta, které jsou neobvyklé a vyskytující se zřídka; např. zisk z prodeje významné části podniku, ztráta způsobená zemětřesením.

Extraordinary grand jury. Mimořádná velká porota. Taková porota je omezena rozsahem vyšetřování a nesmí překročit meze vykonávajícího prohlášení. Výslech svědků musí být omezen na stanovené otázky a nesmí ho být použito jako prostředku k odhalování nebo vnášení toho, co s věcí nesouvisí.

Extraordinary hazard. Mimořádné riziko. Riziko, jaké se běžně s výkonem práce nebo s obchodním podnikáním nespojuje. Jestliže se riziko zvětšuje tím, jak jiní zaměstnanci vykonávají práci, a zaměstnanec, který utrpěl újmu na zdraví, neměl na zvýšení rizika účast, jde o „mimořádné“ riziko. *Stone v. Howe*, 92 N.H. 425, 32 A.2d 484, 487. Viz také *Extraordinary risk*.

Extraordinary remedies. Mimořádné právní prostředky. Soudní nařízení ke splnění některých povinností (*mandamus*), k uvedení důvodu vzniku požadovaného nároku (*quo warranto*), k předvedení osoby k soudu (*habeas corpus*) a mnohé jiné, jsou často zařazovány mezi „mimořádné právní prostředky“, na rozdíl od řádných prostředků podáním žaloby.

Podle Jednacího řádu (Rules practice) federálních soudů a soudů většiny států USA byly mimořádné procesní prostředky zrušeny. Žaloba, která by byla podána formou některého z dřívějších soudních nařízení, bude posuzována jako žaloba řádná. Viz *Fed. R. Civ. P. (Federal Rules of Civil Procedure — Federální pravidla pro civilní řízení)* 60(b), 81(b).

Extraordinary repairs. Mimořádné opravy. Ve smyslu nájemní smlouvy jde o takové opravy, které jsou nutné v důsledku nenadálých nebo nepředvídaných událostí, které sice nezničily budovu, ale uvedly ji do stavu, který je málo vhodný pro užívání stanovené nájemní smlouvou. *Courtney v. Ocean Accident & Guaranty Corporation*, 346 Mo. 703, 142 S.W.2d 858, 861. Podle ustanovení nájemní smlouvy o „mimořádných“ opravách, slovo „mimořádné“ znamená takové, které nejsou běžné, obvyklé, pravidelné. *Atlanta & St. A.B. Ry. Co. v. Chilean Nitrate Sales Corp.*, D. C. Fla., 277 F. Supp. 242, 246.

Extraordinary risk. Mimořádné riziko. Riziko, které vybočuje z normální situace, které vyplývá z neobvyklé situace v obchodním podnikání. Jde o takové riziko, které není obvyklé a nutně vlastní danému zaměstnání a které lze přiměřenou péčí zaměstnavatele snížit. Viz také *Extraordinary hazard*.

Extraordinary session. Mimořádné zasedání. Zasedání zákonodárního sboru, svolané obvykle guvernérem státu, které se koná mezi řádnými zasedáními k projednání určitých návrhů zákonů. V mnoha státech USA se taková zasedání mohou zabývat pouze tím, co guvernér zahrnul do aktu, jímž zasedání svolal. Viz také *Extra session*, *výše*.

Extraordinary storm. Mimořádná bouře. Bouře, která není nutně nepředvídatelná, ale která se strhne tak zřídka, že je neobvyklá a obvykle neočekávaná. *Oklahoma City v. Evans*, 173 Okl. 586, 50 P.2d 234, 238. Viz také *Extraordinary flood*.

Extraordinary writs. Viz *Extraordinary remedies*.

Extraparochial. Mimofarní. V anglickém právu mimo hranice farnosti.

Extrapolation. Extrapolace. Odhadování neznámého čísla z řady známých čísel. Vyvozování. Výrazu se používá o případech, kdy soud vyvozuje právní princip z jiného případu (rozhodnutí).

Extra praesentiam mariti. Bez manželovy přítomnosti.

Extra quatuor maria. Za čtvero moří; mimo anglické království.

Extra regnum. Mimo království.

Extra session. Dodatečné (mimořádné) zasedání. Zasedání svolané guvernérem poté, kdy zákonodárny orgán skončil nebo odročil své řádné zasedání, k projednání některých otázek, které by nemohly být projednány v průběhu řádného zasedání. Také soud může zasedat na mimořádném zasedání, aby snížil počet nevyřízených soudních případů. Viz také *Extraordinary session*.

Extraterritorial. Extraterritoriální. Mimo fyzické a právní hranice určitého státu nebo země. Viz *Extraterritoriality*.

Extraterritoriality. Extraterritorialita. Působnost zákonů mimo území státu; tj. zákony se vztahují na osoby, práva nebo právní vztahy, které jsou mimo hranice státu,

jenž vydal zákon. Výrazu se používalo zejména v dřívějších dobách k označení vynětí z působnosti zákonů státu. To se týkalo cizích diplomatických zástupců, válečných lodí apod. Výraz označuje výkon jurisdikce státu na cizím území na základě mezinárodní smlouvy nebo jurisdikce, kterou v cizině vykonávají členové vlády nebo konzulové. O trestném činu jako o činu extraterritoriálním se hovoří tehdy, je-li spáchán na území jiného státu než státu, jehož orgánem je pachatel souzen.

Extraterritorial jurisdiction. Extraterritoriální pravomoc soudu. Soudní pravomoc, která přesahuje fyzické hranice daného státu nebo území. Viz *Long arm statutes*.

Extra territorium. Za hranice. Bez hranic.

Extra territorium jus dicenti impune non paretur. Místně nepřislušného soudce lze beztrestně neuposlechnout. Nelze beztrestně uposlechnout toho, kdo vykonává soudní pravomoc mimo vlastní místní příslušnost.

Extravagantes. Extravagantes. V kanonickém právu taková apoštolská nařízení, která byla publikována po Klimentových dekretech. Jejich název vznikl z toho, že zpočátku nebyla uspořádána ve sbírce spolu s jinými papežskými nařízeními, a proto netvořila součást kanonického práva. Název zůstal zachován i poté, co se stala součástí kanonického práva. První extravagantes vydal papež Jan XXII., nástupce Klimenta V. Poslední sbírka zahrnuje dekryty od roku 1483 a nazývá se „Obecné extravagantes“, přestože extravagantes byly do kanonického práva začleněny.

Extra viam. Mimo cesty. Podle common law odpověď na žalobu proti zásahu do cizího práva (*trespass*), v níž žalovaný hájí své právo cesty jako oprávněné, neboť k zásahu do cizího práva došlo mimo vymezenou cestu. Terminologie užívaná pro tento případ.

Extra vires. Nad síly, nad možnosti. Viz *Ultra* (*Ultra vires*).

Extra work. Práce navíc. Tak, jak se výrazu používá ve smlouvách o zhotovení stavby, jde o práci vykonanou nad rámec smlouvy, tj. provedení něčeho navíc nebo nad rámec požadavků upravených smlouvou. Pracovní výkon neupravený smlouvou — něco, co nebylo požadováno nebo zamýšleno smlouvou.

Náhrada za práci navíc náleží smluvní straně podle toho, o jakou původní smlouvu o provedení práce šlo. Obecně znamená pouze práci a materiál, které nejsou původní smlouvou upraveny. *Trinity Builders, Inc. v. Schaff*, N.D., 199 N.W.2d 914, 918. O takovou práci obvykle jde tehdy, jestliže ji nebylo možné předvídat v době, kdy byla smlouva upravena. *W. R. Ferguson, Inc. v. William A. Berbusse, Jr., Inc.*, Del. Super., 216 A.2d 876, 879. Materiál a práce nezamýšlené smlouvou, které jsou však nutné v souvislosti se změnami v původních plánech a upřesněními poté, co smlouva vstoupila v platnost, jsou „prací navíc“. *Collins v. Hall*, Tex. Civ. App., 161 S.W.2d 311, 314.

Extreme. Nejzazší. Na nejvzdálenějším bodě, kraji nebo nejvzdálenější hranici; nejodlehlejší. Konečný; nezvratný. Nejvyšší, nesmírný, nejsilnější apod. Neumírněný; krutý.

Extreme case. Extrémní soudní případ. Případ, v němž skutková či právní stránka je na samé mezi pravděpodobnosti.